

Η Ευρασία, ο Πούτιν και η Επάνοδος της Σκληροπυρηνικής "Καμπάλ" στην Ρωσική Πολιτική Σκηνή

του Αλέξανδρου Μπούφηση

PgC στην Αντί-τρομοκρατία (Πανεπιστήμιο St Andrews), Μεταπτυχιακός τίτλος (Msc)
στις Σπουδές Ασφάλειας (Πανεπιστήμιο London Metropolitan)

Σεπτέμβριος 2017

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Νο 81/2017

Copyright © 2017

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)¹

Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα

Τηλ: (+30) 210 7257110-1, fax: (+30) 210 7257114,

e-mail: eliamep@eliamep.gr,

url: www.eliamep.gr

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Κείμενο Εργασίας Νο 81/2017

Η Ευρασία, ο Πούτιν και η Επάνοδος της Σκληροπυρηνικής "Καμπάλ" στην Ρωσική Πολιτική Σκηνή

Αλέξανδρος Μπούφησης

PgC στην Αντι-τρομοκρατία (Πανεπιστήμιο St Andrews), Μεταπτυχιακός τίτλος (Msc)
στις Σπουδές Ασφάλειας (Πανεπιστήμιο London Metropolitan)

---

¹ Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος, του διοικητικού συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Σύντομο Βιογραφικό:

Ο Αλέξανδρος Μπούφεςης είναι κάτοχος τίτλου PostGraduate Certificate (PgC) στην αντιτρομοκρατία από το πανεπιστήμιο του St. Andrews, καθώς επίσης και μεταπτυχιακού τίτλου Μάστερ (Msc) στις σπουδές ασφάλειας από το πανεπιστήμιο London Metropolitan. Η διπλωματική εργασία του μεταπτυχιακού του τίτλου ήταν πάνω στην Ευρασία και στις σχέσεις NATO-Ρωσίας. Είναι συγγραφέας του ιστορικού μυθιστορήματος "Οι Θεοί του Πολέμου, το χρονικό δύο ηρώων και μιας εισβολής" που κυκλοφορεί στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Λιβάνη και στην Αμερική από τις εκδόσεις Nimble. Είναι επίσης συγγραφέας του βιβλίου "The Russia-Georgia War of 2008: Russia's Geostrategic Ascension" που κυκλοφορεί στην Αμερική από τις εκδόσεις Nimble. Ο Αλέξανδρος Μπούφεςης έχει συγγράψει επίσης έναν αριθμό ερευνών οι οποίες έχουν δημοσιευθεί από το Περιοδικό "Στρατηγική", τα "Επικαιρά", των εκδόσεων Λιβάνη, καθώς επίσης και από ιστότοπους όπως το "OnAlert".

Περίληψη:

Ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν βρίσκεται ακόμη και σήμερα-17 χρόνια από το 2000 που πρωτοεξελέγη πρόεδρος-στο στόχαστρο της κριτικής των Δυτικών ακαδημαϊκών και πολιτικών κύκλων. Η μετά-Σοβιετική Ρωσία έχει ταυπιστεί σχεδόν απόλυτα με τις ενέργειες και τις πολιτικές επιλογές του Ρώσου προέδρου. Οι Δυτικοί κύκλοι όταν αναφέρονται στο πρόσωπο του Πούτιν, συνήθως αναφέρονται και σε μια ελίτ, η οποία στρατολογήθηκε από τις μυστικές υπηρεσίες και γενικά τις δομές ισχύος (Power Structures) της "Πουτινικής Ρωσίας". Όπως θα δείξουμε σε αυτή την μελέτη, οι εν λόγω κύκλοι προϋπήρχαν του Πούτιν, ενώ ο ίδιος ο Ρώσος πρόεδρος ήλθε σε ανοιχτή αντιπαράθεση μαζί τους όταν παρουσίασε ένα εναλλακτικό πολιτικό σχήμα απαρτιζόμενο από ταγούς που δεν ανήκαν στους σκληροπυρηνικούς των Δομών Ισχύος. Η πολιτική κρίση πήρε διαστάσεις από το 2011 και μετά, ενώ το μέγεθος των συγκρούσεων στην Ρωσική πολιτική σκηνή και οι συνεχείς αλλαγές (είτε γίνονται εν γνώσει του Ρώσου Προέδρου είτε όχι) απειλούν την ασφάλεια και την σταθερότητα της Ευρασίας. Οι Αμερικανοί με τις κυρώσεις επί κυρώσεων, την διεύρυνση του NATO και την συγκέντρωση στρατευμάτων στα σύνορα με την Ρωσία, κάνουν την Ρωσική πολιτική σκηνή ακόμα πιο απρόβλεπτη. Σε αυτή την εργασία αναλύουμε τα χρόνια προβλήματα NATO-Ρωσίας στην Ευρασία, την ίδια την πολιτική προσωπικότητα του Πούτιν, και τις τάσεις των σκληροπυρηνικών κύκλων του Κρεμλίνου προς αυτονομία.

Λέξεις Κλειδιά:

Πούτιν, Ρωσία, Κρεμλίνο, NATO, FSB, AEGIS

Η Ευρασία, ο Πούτιν και η Επάνοδος της Σκληροπυρηνικής "Καμπάλ" στην Ρωσική Πολιτική Σκηνή

Καθ' όλη την διάρκεια της προεδρίας του, ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντίμιρ Πούτιν είχε αρκετές "προσωπογραφίες" οι οποίες φτιάχνονται κατά καιρούς προκειμένου να τονιστεί μια υπερσυντηρητική πολιτική, η οποία υποτίθεται πως είναι κατ'ουσίαν "αντί-Δυτική". Επιπροσθέτως η εν λόγω πολιτική γραμμή, κρίνοντας κυρίως από την ρητορική, έχει κυρίως εθνικιστές ρίζες και εκφάνσεις σε τόσο μεγάλο βαθμό ώστε πολλάκις η μορφή του Πούτιν να παραλληλίζεται με αυτήν του Χίτλερ ή/και του Στάλιν. Με αφορμή την δημιουργία νεανικών πολιτικών ρευμάτων, ή όπως είναι πλέον γνωστά ως Nashi (το μεγαλύτερο) και "Youнарmия", θεσμός ο οποίος υπήρχε και στην πρώην ΕΣΣΔ, ορισμένα Δυτικά μέσα δήλωσαν ευθέως πως το ρεύμα αυτό καθαυτό φέρνει μνήμες της "Χιτλερικής νεολαίας"². Επιπρόσθετα, στο SpiegelOnline, ο πρόσφατα αποδημήσας Zbignew Brzezinski, δεν έχασε ευκαιρία να παραλληλίσει με την σειρά του τον Ρώσο πρόεδρο με τον Χίτλερ, με αφορμή τις πολιτικές αποφάσεις της Ρωσίας, οι οποίες οδήγησαν στην κρίση της Κριμαίας, λέγοντας ευθέως πως οι πολιτικές κινήσεις είναι ανάλογες αυτής της εισβολής του Χίτλερ στην Σουδητία και την προσάρτηση της Αυστρίας (γνωστή και ως "Anschluss"). Ο Brzezinski στην ίδια συνέντευξη παρουσίασε έννοιες όπως "Νέος Ψυχρός Πόλεμος" και "Εισβολή της Ρωσίας στις χώρες της Βαλτικής" με εξαιρετικά "ελαφρό ύφος" σαν να συνάδουν "εκ προοιμίου" με την κρίση που προέκυψε μετά την προσάρτηση της Κριμαίας³.

Στην "αντίπερα όχθη" ο καθηγητής του πανεπιστημίου Princeton, Stephen Cohen περιέγραψε τον Πούτιν εντελώς διαφορετικά-για τα δυτικά πρότυπα-ενώ κατακεραύνωσε τον Brzezinski που μαζί με την Albright είχαν αποκαλέσει-εν χορώ-τον Πούτιν ως νέο Χίτλερ νωρίτερα, στις αρχές της κρίσης της Κριμαίας, στο CNN το 2014. Συγκεκριμένα ο Cohen δήλωσε: "Ο Πούτιν ούτε κακοποιό στοιχείο είναι ούτε Χίτλερ, όπως τον αποκάλεσαν οι Albright και Brzezinski. Δεν είναι ούτε νέο-Σοβιετικός Ιμπεριαλιστής, ο οποίος προσπαθεί να αναστήσει την ΕΣΣΔ. Δεν είναι καν αντί-Αμερικανός". Ο Cohen περιέγραψε τον πρόεδρο Πούτιν ως "Εξαιρετικά Φιλορώσο" με την Ιστορική Ευθύνη, όπως είπε, να αναστηλώσει την Ρωσία η οποία για δεύτερη φορά στον 20ο αιώνα είχε καταρρεύσει (η πρώτη ήταν το 1917 με την επανάσταση των Μπολσεβίκων και η δεύτερη το 1991 με την πτώση της ΕΣΣΔ). "Ο Πούτιν", δήλωσε ο Cohen, "έπρεπε να αναστηλώσει

² Stewart W (2016), "Putin's youth army: Russian strongman sets up Soviet-style pioneer scheme for schoolchildren but faces web claim it's echo of HITLER", MailOnline, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3616170/Putin-s-youth-army-Russian-strongman-sets-Soviet-style-pioneer-scheme-schoolchildren-faces-web-claim-s-echo-HITLER.html>

³ Fischer S, Stark H (2015), " Brzezinski on Russia 'We Are Already In a Cold War'", SPIEGEL ONLINE, <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-zbigniew-brzezinski-on-russia-and-ukraine-a-1041795.html>

τις παραδοσιακές ζώνες εθνικής ασφάλειας στην περιφέρεια της Ρωσίας συμπεριλαμβανομένης και της Ουκρανίας. Δεν δημιούργησε την Ουκρανική κρίση, δεν είχε άλλη επιλογή από το να αντιδράσει"⁴. Ο Cohen δεν ξεκαθάρισε συγκεκριμένα πάνω σε ποιό πράγμα αντιδρούσε ο Πούτιν, σε μια νέα χρωματιστού τύπου επανάσταση στην "ζώνη επιρροής" της Ρωσίας ίσως ή σε κάτι άλλο που ήταν μέγιστης γεωστρατηγικής σημασίας για την Ρωσία; Ο Cohen είναι μια από τις ελάχιστες φωνές που αναγνωρίζουν πως η Ρωσία έχει γεωστρατηγικά συμφέροντα στον πέραξ γεωγραφικό της χώρο, εγείροντας το ερώτημα για το αν πράγματι η Ρωσία του Πούτιν αποτελεί μια απειλή για τον χώρο της Ευρασίας, την Αμερική και το ΝΑΤΟ.

Όπως παρουσιάστηκαν τα πράγματα μέχρι τώρα, υπάρχει ο "λόγος" της πλειοψηφίας και ο "αντίλογος", με τον οποίο γενικά δεν ταυτίζονται οι περισσότεροι αναλυτές καθώς και η πολιτική/στρατιωτική ηγεσία της Δύσης. Εκείνο που μας ενδιαφέρει όμως σε αυτή την μελέτη είναι το κατά πόσο ο πρόεδρος Πούτιν συνιστά την απειλή που οι περισσότεροι "θέλουν να πιστεύουν πως πρεσβεύει". Με λίγα λόγια, ως έχουν τα πράγματα τώρα, η Ρωσία αποτελεί μια δυνητική απειλή για τις χώρες της Βαλτικής και το ΝΑΤΟ? Μπορεί να χρησιμοποιήσει όντως τον θύλακα του Καλίνινγκραντ για να ανακόψει τις ενισχύσεις του ΝΑΤΟ στα πλαίσια μιας πολύ μεγαλύτερης εισβολής, όπως υποστηρίζουν για παράδειγμα οι Frühling S και Lasconjarias G (2016)⁵; Ποιά είναι τα ανεπίλυτα-μέχρι στιγμής-προβλήματα που αποδομούν συνεχώς τις σχέσεις της Ρωσίας με την Δύση; Πώς έχουν τα πράγματα για την Ρωσική πολιτική σκηνή; Ο Πούτιν φαίνεται να υποστηρίζεται από ένα πολύ μεγάλο μέρος του ρωσικού λαού, τι γνώμη έχει όμως ο σκληροπυρηνικός κύκλος που τον ανέβασε; Έχει κάνει αρκετά για την Ρωσία ή όχι; Είναι τελικά ο Πούτιν, στην μορφή που τον έχουμε συνηθίσει μέχρι σήμερα, το χειρότερο "σκληροπυρηνικό" σενάριο ή μήπως η Ρωσική πολιτική σκηνή εγκυμονεί πραγματικούς και ανεξέλεγκτους εθνικιστικούς κινδύνους, οι οποίοι μέχρι σήμερα βρίσκονται σε σχετικά λανθάνουσα κατάσταση; Ποιό θα είναι το χειρότερο σενάριο αν ο σκληρός πυρήνας της Ρωσίας αποφασίσει να εκφραστεί αλλιώς στις ερχόμενες εκλογές του 2018; Αυτή η εργασία θα ασχοληθεί με δύο μείζονα ζητήματα. Το πρώτο είναι η Αρχιτεκτονική ασφάλειας στην Ευρασία και το Δεύτερο η Ρωσική πολιτική σκηνή και ο Πούτιν. Επίσης θα διερευνηθεί το κατά πόσο η ασφάλεια της Ευρασίας προσδιορίζεται ή θα προσδιοριστεί από την εξαιρετικά πολύπλοκη Ρωσική Πολιτική σκηνή.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Σε σχετική μελέτη του, με την οποία θα ασχοληθούμε εκτενέστερα στην συνέχεια, το STRATFOR συνοψίζει την πολιτική του Ρώσου ηγέτη ως εξής: "Από την στιγμή που ο Πούτιν ανέλαβε την ηγεσία της Ρωσίας, το 2000, έχει δουλέψει ακατάπαυστα ούτως ώστε να να εδραιωθεί μια επιστροφή στις συντηρητικές και εθνικιστικές αξίες. Η κυβέρνηση {του Ρώσου προέδρου}, έχει αναβαθμίσει την θέση της Ρωσικής Ορθόδοξης εκκλησίας, παρουσιάζοντας τους Πατριάρχες της ως την ηθική πυξίδα του κράτους. Μετά την

---

⁴ Bigelow W (2014), "Princeton Prof. Stephen Cohen: Putin 'Didn't Create' Crisis, 'Had No Choice but to React'", BREITBART, <http://www.breitbart.com/national-security/2014/03/02/princeton-prof-putin-didn-t-create-crisis-had-no-choice-but-to-react/>

⁵ Frühling S, Lasconjarias G (2016), " NATO, A2/AD and the Kaliningrad Challenge", Survival: Global Politics and Strategy, volume 58, Amazon Kindle Edition

παραμέληση από την πρώην ΕΣΣΔ, περίπου 25,000 εκκλησίες και 800 Μοναστήρια έχουν κτισθεί ή αναστηλωθεί...Τέλος μετά την παγίωση της κυριαρχίας της Ρωσικής κυβέρνησης σε στρατηγικούς οικονομικούς κλάδους, η κυβέρνηση αυτοπαρουσιάσθηκε ως ο 'Σωτήρας του Λαού' από τους φιλελεύθερους και παρηκμασμένους ολιγάρχες, οι οποίοι κάποτε ήλεγχαν τους βασικούς τομείς της οικονομίας της χώρας...Κεφαλαιοποιώντας πάνω σε αυτά τα συναισθήματα ο Πούτιν κατάφερε να δημιουργήσει μια ηθική εντολή, η οποία ορίζει τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική πολιτική της χώρας⁶."

Μέχρι εδώ, θα λέγαμε πως η σύνοψη του STRATFOR είναι λίγο/πολύ ακριβής (αν και σχετικά γενικευμένη). Είναι αλήθεια πως ο Πούτιν χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί την ορθοδοξία ως πολιτικό βραχίονα τόσο για την εσωτερική του πολιτική όσο και για την εξωτερική, όσον αφορά κυρίως στο Ορθόδοξο Χριστιανικό Τόξο. Ο Πούτιν έχει επισκεφθεί αρκετές φορές το Άγιο Όρος και υπάρχουν φωνές μέσα και έξω από την χερσόνησο του Άθω που δυσανασχετούν με την προσκόλληση στο Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως και συγκεκριμένα με τον Βαρθολομαίο, τον οποίο θα ήταν διατεθειμένοι να αντικαταστήσουν με τον Πατριάρχη "Πασών των Ρωσίων", Κύριλλο. Η οδός αυτή έχει ταυτισθεί με την πρόθεση της Ρωσίας να εγκαθιδρύσει ένα "Ορθόδοξο Βατικανό" με οποιεσδήποτε γεωπολιτικές συνέπειες αυτό μπορεί να επιφέρει. Συνεπώς η φαινομενική προσκόλληση της σημερινής Ρωσίας στην Ορθοδοξία, τουλάχιστον για τις χώρες του 'Ορθόδοξου Χριστιανικού τόξου', μπορεί να αποβεί καταλυτική όσον αφορά στις γεωπολιτικές αλλαγές που η Ρωσία μπορεί να επιφέρει, αν για παράδειγμα θελήσει σε κάποια στιγμή στο μέλλον να κορυφώσει την αντιπαράθεσή της με το ΝΑΤΟ. Η Ελλάδα, παρότι μέλος του ΝΑΤΟ, δεν είναι ανάγκη να βρεθεί στην μέση, ειδικά σε μια δύσκολη περίοδο για την Ρωσική πολιτική σκηνή, όπως θα δείξουμε παρακάτω.

Ορόσημο των γεωπολιτικών Θέσεων του Ρώσου Προέδρου υπήρξε το συνέδριο στο Μόναχο, στο οποίο παρευρέθησαν ηγέτες από 40 χώρες, το 2007. Εκεί, ο λόγος του Πούτιν, έστειλε "κύματα υστερίας" σε όλο τον Δυτικό κόσμο, τα σχόλια όμως και τα συμπεράσματα, όπως θα δούμε, ήταν ως επί το πλείστον άδικα, λανθασμένα και επικίνδυνα. Ας δούμε όμως πώς παρουσίασε τις θέσεις του ο Ρώσος πρόεδρος σχετικά με την παγκόσμια ασφάλεια στην μετά-Σοβιετική εποχή. Κατ'αρχάς ο Πούτιν το δήλωσε από την αρχή, σαν να γνώριζε τι θα επακολουθούσε: "Η μορφή αυτού του συνεδρίου μου επιτρέπει να εκφραστώ ελεύθερα σχετικά με το τι πιστεύω για τα προβλήματα που σχετίζονται με την διεθνή ασφάλεια. Αν τα σχόλιά μου σας φανούν αδικαιολογήτως πολεμικά, θα σας ζητούσα να μην θυμώσετε μαζί μου. Άλλωστε αυτό είναι απλά ένα συνέδριο". "Είναι ευρέως γνωστό πως η διεθνής ασφάλεια δεν προσδιορίζεται μόνο από την πολιτική ή στρατιωτική ισορροπία. Ο όρος εμπεριέχει και την ισορροπία της Παγκόσμιας Οικονομίας, την υπερίσχυση εναντίον της φτώχειας, την οικονομική

⁶ STRATFOR (2016), "Russian Ultra-Nationalism: A Monster of Moscow's Making", <https://www.stratfor.com/analysis/russian-ultra-nationalism-monster-moscow-s-making>

⁷ Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy (2007), President of Russia website, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

ασφάλεια και την δόμηση διαλόγου μεταξύ των πολιτισμών"⁸. Χρησιμοποιώντας τα λόγια του Franklin Roosevelt ο Πούτιν είπε πως: "Όταν η Ειρήνη έχει σπάσει κάπου, τότε η συνολική ειρήνη των κρατών βρίσκεται σε κίνδυνο".

Αναφερόμενος στον Ψυχρό πόλεμο δήλωσε πως ακόμα έχουν μείνει ιδεολογικά στερεότυπα, δύο μέτρα και δύο σταθμά, καθώς και άλλες ξεπερασμένες νοοτροπίες. Για το καθεστώς της μονοπολικότητας μετά την πτώση της ΕΣΣΔ και του ψυχρού πολέμου, σύμφωνα με την οποία η Αμερική συνιστά την μόνη υπερδύναμη η οποία μπορεί να εγγυηθεί την παγκόσμια ασφάλεια, ο Ρώσος πρόεδρος δήλωσε πως αυτή η μονοπολικότητα, στην ουσία, δεν υπήρξε ποτέ. "Είναι ένας κόσμος που γνωρίζει μόνον έναν αφέντη, μόνο έναν επικυρίαρχο και ουσιαστικά αυτή η κατάσταση είναι καταστροφική όχι μόνον για τα κράτη μέσα στο σύστημα, αλλά και για τον ίδιο τον επικυρίαρχο καθώς αυτό {η μονοπολικότητα} προκαλεί εκ των έσω διάβρωση"⁹. Ο Πούτιν τόνισε πως οι μονομερείς αποφάσεις, οι οποίες τυγχάνει να είναι τις περισσότερες φορές και παράνομες, δημιούργησαν περισσότερα προβλήματα από όσα έλυσαν, αν έλυσαν τελικά. Τόνισε επίσης πως υπάρχει ένας κοινός εχθρός, και αυτός είναι η τρομοκρατία, ενώ αναφέρθηκε ακροθιγώς σε έναν οικονομικά πολυπολικά αναδυόμενο κόσμο λέγοντας πως "Εν συνόλω το ΑΕΠ, μεταφραζόμενο σε αγοραστική δύναμη, της Ινδίας και της Κίνας είναι ήδη μεγαλύτερο από αυτό των ΗΠΑ. Επίσης το συνδυασμένο ΑΕΠ των BRIC {Brazil, Russia, India, China} ξεπερνά αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης". Ο Πούτιν επέλεξε προσεκτικά τις λέξεις που χρησιμοποίησε αναφερόμενος σε έναν οικονομικά πολυπολικό κόσμο. Αυτό όμως δεν σημαίνει (δεν το είπε άλλωστε) πως ο κόσμος στον οποίο ζούμε είναι απόλα και καθόλα πολυπολικός. Αυτή η γενίκευση θα ήταν λανθασμένη διότι ο καθείς αντιλαμβάνεται πως αν το δολάριο παύσει, εν μία νυκτί, να αποτελεί το παγκόσμιο αποθεματικό τότε ο κόσμος που γνωρίζουμε θα καταρρεύσει αυτομάτως. Το ίδιο ισχύει αν οι ΗΠΑ αποφάσιζαν να κλείσουν ξαφνικά όλες τις βάσεις τους παγκοσμίως. Αυτό θα δημιουργούσε ένα μοναδικό κενό ισχύος αρκετά ισχυρό ώστε να προκαλέσει τόσο παγκοσμίους όσο και πολλούς περισσότερους περιφερειακούς πολέμους απ'όσους υπάρχουν σήμερα.

Εκεί που ήθελε να καταλήξει ο Πούτιν ήταν στο σημείο που δήλωσε πως: "Είμαι πεπεισμένος πως ο μόνος μηχανισμός ο οποίος μπορεί να παίρνει αποφάσεις για την ανάληψη στρατιωτικής δράσης είναι αυτός του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών". Σχολιάζοντας δε, τις δηλώσεις του Ιταλού Υπουργού Άμυνας, ο Πούτιν είπε: "Εγώ αυτό που κατάλαβα {Από τις δηλώσεις του Ιταλού ΥΠΑΜ} είναι πως οι μόνοι νόμιμοι φορείς οι οποίοι μπορούν να λάβουν νόμιμες αποφάσεις σχετικά με την ανάληψη στρατιωτικής δράσης είναι το NATO, η ΕΕ ή/και ο ΟΗΕ. Συγγνώμη, αλλά εκτός και αν κατάλαβα εγώ λάθος, τότε εδώ θα διαφωνήσω. Η ανάληψη στρατιωτικής δράσης μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη μόνο στην περίπτωση που έχει εγκριθεί από τον ΟΗΕ. Και δεν χρειαζόμαστε ούτε το NATO ούτε την ΕΕ σε ρόλο αντικαταστάτη του ΟΗΕ".

---

⁸ Ibid

⁹ Ibid

Ο πρόεδρος της Ρωσίας αναφέρθηκε επίσης στην συνθήκη μείωσης των πυρηνικών κεφαλών που έχουν υπογραφεί μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ (το 2010 υπογράφηκε η START II. Το 2002 ο Πούτιν μαζί με τον Τζορτζ Μπους τον νεότερο είχαν υπογράψει την λεγόμενη συνθήκη SORT ή Strategic Offensive Reductions Treaty, σύμφωνα με την οποία τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ρωσία περιορίζονταν στις 1700-2,200 πυρηνικές κεφαλές¹⁰), ως παράδειγμα συνεννόησης και αλληλοκατανόησης και εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών. Οι επόμενες αναφορές του ήταν πάνω στα ζητήματα τα οποία θεωρούνται πεδία μονίμων διαφωνιών μεταξύ της Ρωσίας και του NATO. Αυτά τα πεδία είναι η κατασκευή της αντιπυραυλικής ασπίδας στην Ευρώπη και η διεύρυνση του NATO. Σε αυτά θα αναφερθούμε εκτενέστερα στην συνέχεια, όμως αξίζει να αναφέρουμε πως οι Ρώσοι επικαλούνται κάποιες διαβεβαιώσεις που υποτίθεται πως είχαν λάβει σχετικά με την διεύρυνση του NATO. Αυτές τις διαβεβαιώσεις τις διαψεύδει σήμερα το NATO, αλλά ούτως ή άλλως δεν υπήρξε κάποια υπογεγραμμένη συνθήκη σχετικά με αυτό το θέμα. Μόνο τα λόγια του πρώην Γ.Γ του ΟΗΕ Manfred Woerner απομένουν, τα οποία και χρησιμοποίησε ο Πούτιν λέγοντας: "Όπως είπε και ο κύριος Woerner στις Βρυξέλλες στις 17 Μαΐου 1990, το γεγονός πως δεν αποβλέπουμε σήμερα στο να τοποθετήσουμε έναν NATOικό στρατό έξω από το Γερμανικό έδαφος, δίνει αυτομάτως στην ΕΣΣΔ μια δυνατή εγγύηση για την ασφάλειά της". Στο σημείο αυτό ο Πούτιν ρώτησε ρητορικά, "Πού είναι αυτές οι εγγυήσεις"; Όπως ήδη αναφέρθηκε, δεν υπήρξαν στην ουσία εγγυήσεις πέραν από ανάλογες προφορικές όπως αυτή του Woerner, που στην ουσία δεν αποτελεί εγγύηση, τα λόγια όμως αυτά καθαυτά απηχούν τις πολιτικές αντιλήψεις προκειμένου να συνεχίσει η Ρωσία να αισθάνεται ασφαλής. Θα δούμε στην συνέχεια πως σήμερα δεν ισχύει αυτό, καθώς το NATO ασκείται συνεχώς σε περιοχές εφαιπτομενικές των συνόρων της Ρωσίας, στα πλαίσια της λεγόμενης επιχείρησης "Atlantic Resolve", η οποία ξεκίνησε μετά την προσάρτηση της Κριμαίας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια ανασκόπηση της πολιτικής προσωπικότητας του Πούτιν, καθώς επίσης και των μονίμων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν NATO και Ρωσία. Όπως είπαμε και πιο πάνω με αφορμή τα λεγόμενα του Πούτιν στο Μόναχο, οι αντί-Ρωσικές 'υστερικές' αναλύσεις αυξήθηκαν με τις περισσότερες από αυτές να μιλάνε για κατάφορη επίθεση της Ρωσίας εναντίον της Αμερικής. Όπως δείξαμε, μέσα από τον ίδιο τον λόγο του Ρώσου ηγέτη, κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Τα σημεία τα οποία έθιξε ο Ρώσος πρόεδρος ήταν η αποτυχία του μοντέλου της μονοπολικότητας της Αμερικής, πράγμα το οποίο είναι πέρα για πέρα αληθές. Αν η Αμερική απολάμβανε όντως το status quo μιας μονοκρατορίας, τότε δεν θα έψαχνε για συμμάχους ανά την υφήλιο (συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας) στον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία, για παράδειγμα. Όσον αφορά στις υπόλοιπες αναφορές του Πούτιν σχετικά με την νομιμότητα μιας στρατιωτικής πρωτοβουλίας αν αυτή δεν έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, αλλά έχει μόνο τις "ευλογίες" του NATO και της ΕΕ, έχει αποδειχθεί πως όταν οι ΗΠΑ δρουν μονομερώς ή/και με το λεγόμενο "Συνασπισμό των προθύμων" (Coalition of the Willing), τότε τα πράγματα οξύνονται ακόμα περισσότερο. Τις

---

¹⁰ U.S.-Russian Nuclear Arms Control Agreements at a Glance, *Arms Control Association*, <https://www.armscontrol.org/print/2556>

μεγαλύτερες αποδείξεις αποτελούν οι επιχειρήσεις στο Ιράκ, οι οποίες μέχρι σήμερα συζητούνται όσον αφορά την νομιμότητά τους και φυσικά η Λιβύη και η εκτέλεση του Λίβου ηγέτη Μουαμάρ Καντάφι, ο οποίος παρά τις σημαντικότερες ελλείψεις του σε δημοκρατικές διαδικασίες διακυβέρνησης της Λιβύης, αποτελούσε τον μόνο σταθεροποιητικό παράγοντα στην διαμάχη μεταξύ των διαφόρων φυλάρχων της χώρας και ανάχωμα εναντίον της τρομοκρατίας. Να τονίσουμε σε αυτό το σημείο πως οι ΗΠΑ δραστηριοποιούνται στην Λιβύη (η οποία πλέον ανήκει και επισήμως στα "Failed States" μετά την ΝΑΤΟϊκή επέμβαση το 2011) και στα πλαίσια του πολέμου εναντίον του ISIS (ISIL, Ισλαμικό Χαλιφάτο, Daesh).

Όπως έχουν τα πράγματα στην παγκόσμια ασφάλεια μέχρι σήμερα, είναι σχεδόν επιβεβλημένος ένας διαφορετικός θεσμός που θα προσδίδει νομιμότητα σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, εκτός του ΝΑΤΟ, της ΕΕ ή/και του εκάστοτε Συνασπισμού των Προθύμων. Η αναβάθμιση του ρόλου του ΟΗΕ, τουλάχιστον έτσι όπως θίχτηκε από τον Ρώσο πρόεδρο στο Μόναχο, είναι μια πρόταση που θα πρέπει να συζητηθεί. Όπως και να έχει πάντως, ο Πούτιν ούτε επιτέθηκε στην Αμερική, ούτε εξέφρασε αντί-Δυτικά συναισθήματα στον λόγο του στο Μόναχο, ίσα ίσα που αποκάλεσε τον Τζόρτζ Μπους (τον νεότερο) τιμητικά "φίλο του" (είναι γνωστή η ιδιαίτερη σχέση που είχαν οι δύο πρόεδροι). Όσον αφορά στα προβλήματα τα οποία ο Πούτιν έθεσε επί τάπητος, από ότι φαίνεται στον λόγο του, το ύψος του ήταν μάλλον αισιόδοξο όσον αφορά στην επίλυσή τους μέσα από διάλογο και συνεργασία. Είναι αλήθεια πως σε ορισμένες περιστάσεις (εκτός του λόγου του στη Διάσκεψη του Μονάχου), ο Πούτιν βγάζει μια "πικρία" για την ήττα της ΕΣΣΔ στον Ψυχρό Πόλεμο, όταν για παράδειγμα αναφέρθηκε στην πτώση της ΕΣΣΔ ως "την μεγαλύτερη Γεωπολιτική καταστροφή στον 20^ο αιώνα". Από την πικρία όμως μέχρι την κατάφωρη επίθεση υπάρχει σημαντική απόσταση. Στο εσωτερικό της Ρωσίας, αυτό για το οποίο κατηγορείται ο Πούτιν δεν είναι γιατί προσπάθησε να εντάξει την σημερινή Ρωσία στον Δυτικό κόσμο, αλλά γιατί άφησε την Αμερική και το ΝΑΤΟ να προχωρήσουν σε θέματα όπως η αντιπυραυλική ασπίδα στην Ευρώπη, η διεύρυνση του ΝΑΤΟ και η προσέγγιση της Ουκρανίας και της Γεωργίας, οι 'έγχρωμες' επαναστάσεις του 2004, η ένταξη των χωρών της Βαλτικής στο ΝΑΤΟ, η Ουκρανική κρίση, η οποία προκάλεσε τον Ουκρανικό εμφύλιο και τέλος η συσσώρευση ΝΑΤΟϊκών στρατευμάτων στα σύνορα με την Ρωσία. Ο σκληρός πυρήνας στον οποίο θα αναφερθούμε εκτενέστερα έχει πλέον παύσει να "συγχωρεί" τον Πούτιν για τις Δυτικές "παρεκτροπές", οι οποίες έλαβαν χώρα ενώ ο Ρώσος πρόεδρος αντιδρούσε από λίγο έως καθόλου.

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε στα μεγαλύτερα και μέχρι στιγμής άλυτα προβλήματα μεταξύ της Δύσης και της Ρωσίας. Τα δύο μεγαλύτερα χρόνια προβλήματα αποτελούν η επέκταση του ΝΑΤΟ στις πρώην χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας και η συνεχιζόμενη διάθεση διεύρυνσης περιλαμβάνοντας στο μέλλον την Ουκρανία και την Γεωργία. Το επόμενο άλυτο πρόβλημα αποτελεί η ανάπτυξη της αντιπυραυλικής ασπίδας του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη. Οι Ρώσοι, απουσία "διαβεβαιώσεων" από το ΝΑΤΟ πως οι πύραυλοι της αντιβαλλιστικής ασπίδας δεν θα χρησιμοποιηθούν στο μέλλον εναντίον της Ρωσίας, θεωρούν ως απειλή την εν λόγω ασπίδα (γνωστή και ως BMD ή Ballistic Missile Defense Shield ή EPAA, δηλαδή European Phased Adaptive Approach) και έχουν απειλήσει πως στο μέλλον μπορεί και να αποτελέσει στόχο της

Ρωσικής Ομοσπονδίας. Σχετικά πρόσφατα, και συγκεκριμένα μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, έχει δημιουργηθεί ένα επιπρόσθετο σημείο τριβής ανάμεσα στους Ρώσους και την Δύση και αυτό είναι η ανάπτυξη στρατευμάτων του ΝΑΤΟ κοντά στα σύνορα με την Ρωσία (χώρες της Βαλτικής και συγκεκριμένα Εσθονία και Λετονία) και την Λευκορωσία (Λιθουανία, Πολωνία), η οποία κατ' ουσίαν αποτελεί την προέκταση της Ρωσίας στην Ευρασία. Μείζον θέμα αποτελεί επίσης και ο θύλακας του Καλίνινγκραντ που είναι και η βάση του Ρωσικού στόλου της Βαλτικής. Ο συγκεκριμένος θύλακας αποτελεί μείζον ζήτημα τόσο για το ΝΑΤΟ όσο και για την Ρωσία και θα εξηγήσουμε στην συνέχεια γιατί. Οι κυριότερες πτυχές οι οποίες θα εξεταστούν θα είναι το αν πράγματι τόσο η επέκταση του ΝΑΤΟ όσο και η Ευρωπαϊκή Αντιπυραυλική Ασπίδα (καθώς επίσης και η επιχείρηση Atlantic Resolve στα πλαίσια της οποίας το ΝΑΤΟ συγκεντρώνει στρατεύματα στην μεθόριό του) συνιστούν απειλές για τη ρωσική εθνική ασφάλεια και το γιατί το ΝΑΤΟ επέλεξε να προχωρήσει παρά την έντονη ρωσική αντίδραση.

Ας ξεκινήσουμε με τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ. Το τέλος του Ψυχρού πολέμου οδήγησε στη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και της ΕΣΣΔ. Την ίδια στιγμή που η Ρωσία και τα άλλα μέλη του πρώην ανατολικού συνασπισμού πάσχιζαν να επιβιώσουν, στο ΝΑΤΟ τίθετο ένα διαφορετικό ζήτημα, αυτό του λόγου ύπαρξης (*Raison d'être*). Πράγματι, ο λόγος ύπαρξης του ΝΑΤΟ, που ήταν η απειλή εκ μέρους της ΕΣΣΔ και των συμμάχων της, δεν υπήρχε πια και η Συμμαχία πάλευε να βρει ένα νέο *Raison d'être*. Επιπρόσθετα η δημιουργία "φυγόκεντρων δυνάμεων" εντός της Συμμαχίας απειλούσε ανοιχτά με διάλυση τον θεσμό, εκτός και αν βρισκόταν ένας νέος λόγος ύπαρξης. Με απλά λόγια, είτε το ΝΑΤΟ θα συνέχιζε το έργο του και την επέκτασή του ως συμμαχία που εγγυάτο την ασφάλεια των Ευρωπαϊκών κρατών μελών της από τα "ωστικά κύματα" αποσταθεροποίησης που είχαν δημιουργηθεί από την πτώση της ΕΣΣΔ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ή θα διαλυόταν. Τούτων λεχθέντων, η Αμερική ως ηγετική δύναμη στο ΝΑΤΟ, θα έπρεπε να συμπεριλάβει (τότε αναγκαστικά) κάποιες πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, προκειμένου να εγγυηθεί την ασφάλεια και την σταθερότητα όχι μόνο της Συμμαχίας αλλά και όλου του Δυτικού κόσμου. Αυτή η διεργασία, τουλάχιστον αρχικά, θα έπρεπε να είναι βαθμιαία, ούτως ώστε να μην προκαλέσει το εθνικιστικό στοιχείο, κυρίως στην Ρωσία, το οποίο άλλωστε ήταν ήδη υπεύθυνο για ένα αποτυχημένο πραξικόπημα, ενορχηστρωμένο από την πρώην ΚΓΒ, εναντίον του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ.

Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν μπορούσαν να μην βλέπουν το νέο αυτό Project του ΝΑΤΟ με σκεπτικισμό και ανασφάλεια. Άλλωστε ποιος εγγυόταν πως παρά τις διαθέσεις του Ρώσου Προέδρου να αναδιαρθρώσει την ΚΓΒ, την φωλιά των σημαντικότερων σκληροπυρηνικών δυνάμεων, δεν θα λάμβανε χώρα ένα νέο πραξικόπημα, το οποίο αυτή τη φορά ίσως και να ήταν επιτυχημένο με όλα τα ευνόητα επακόλουθα για την ασφάλεια και την σταθερότητα της Ευρώπης; Οι άλλοτε κραταιές ρωσικές στρατιές που απειλούσαν να ξεχυθούν στις πεδιάδες της Ευρώπης μπορεί πλέον να ήταν μια σκιά του παλαιού εαυτού τους, αλλά η Ρωσία εξακολουθούσε να έχει ένα τεράστιο πυρηνικό οπλοστάσιο.

Τα πράγματα έγιναν ακόμα πιο επικίνδυνα φθάνοντας μέχρι και την ένοπλη αντιπαράθεση όταν το 1993 όταν ο Γέλτσιν αποφάσισε, ως "ελέω Θεού" εκλεγμένος ηγέτης, να διαλύσει το Κογκρέσο

των Αντιπροσώπων των Λαών και το Ανώτατο Σοβιέτ (the Congress of People's Deputies and its Supreme Soviet). Ο συγκεκριμένος θεσμός αποτελούσε το νομοθετικό σώμα της νεοϊδρυθείσας Ρωσίας και φυσικά ο Γέλτσιν δεν είχε κανένα συνταγματικό δικαίωμα να το καθαιρέσει "εν μία νυκτί". Η βιασύνη και η "πολιτική μυωπία" του Γέλτσιν έθεσαν την χώρα σε μια επικίνδυνη τροχιά συγκρούσεων όταν η Βουλή απεφάνθη πως η εν λόγω απόφαση ήταν τελείως άκυρη και στην συνέχεια έπαυσε τον Γέλτσιν και αναίρεσε όλες τις αποφάσεις και αρμοδιότητές του. Η κατάσταση "ξέφυγε" εντελώς όταν διαδηλωτές κατέλαβαν τα γραφεία του Δημάρχου και προσπάθησαν να καταλάβουν και το τηλεοπτικό κέντρο Ostankino. Ο Γέλτσιν έπαιξε το τελευταίο του χαρτί, την επιρροή που είχε στο στράτευμα ήδη από το 1991 όταν έπεισε τις κεφαλές του στρατού να αποσυρθούν, λήγοντας έτσι το πραξικόπημα. Τις πρώτες πρωινές ώρες της 4^{ης} Οκτωβρίου ο στρατός έκανε έφοδο στο Κοινοβούλιο και συνέλαβε τους αρχηγούς του κινήματος κατά του Γέλτσιν. Οι οδομαχίες μέχρι σήμερα θεωρούνται οι φονικότερες από την Οκτωβριανή επανάσταση του 1917 με τον επίσημο αριθμό των θυμάτων να ανέρχεται σε 187 νεκρούς και 437 τραυματίες, ανεπίσημα όμως μη κυβερνητικές πηγές κάνουν λόγο μέχρι και για 2,000 νεκρούς¹¹. Τα γεγονότα οδήγησαν τον ίδιο τον Αμερικανό Πρόεδρο, Μπιλ Κλίντον, να δηλώσει πως δεν ήταν διατεθειμένος να πάρει ρίσκα (σχετικά με την επέκταση του NATO) ειδικά για μια χώρα που είχε δύο πραξικοπήματα σε δύο χρόνια¹². Ηθικό δίδαγμα; Ο Γέλτσιν πίεσε πολύ απότομα την πολιτική ελίτ της Ρωσίας προκειμένου η τελευταία να αποδεχθεί τις φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις του. Εκείνο που κρατάμε, όσον αφορά το "Σήμερα", είναι πως η Ρωσία είναι μια χώρα που έχει έντονο το εθνικιστικό στοιχείο και είναι απρόβλεπτη όταν ο πρόεδρος πιέζει μια ελίτ να δεχθεί μεταρρυθμίσεις οι οποίες από την φύση τους είναι "δύσπεπτες" για το Ρωσικό πολιτικό κατεστημένο. Το συγκεκριμένο *status quo* θα μας απασχολήσει στην συνέχεια όταν θα δούμε αναλυτικότερα την Ρωσική πολιτική σκηνή υπό τον πρόεδρο Πούτιν.

Εκτός από τον φόβο του Ρωσικού εθνικιστικού στοιχείου διατυπώθηκαν και άλλοι φόβοι από τους συμμάχους. Η Μεγάλη Βρετανία, για παράδειγμα, εξέφρασε την αγωνία πως η Συμμαχία θα "αραιωνόταν" και ως συνέπεια αυτού ο σκοπός για μια Ευρώπη ασφαλή θα χανόταν¹³. Η Γαλλία ήθελε να προχωρήσει πρώτα ένα σύμφωνο μεταξύ NATO και Ρωσίας και μετά βαθμιαία να εισέλθουν οι χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ. Ο Κλίντον όμως ήταν αμετάκλητος, άλλωστε όλοι αυτοί οι φόβοι περί σκληρής αντίδρασης της Ρωσίας κατά την διάρκεια του λεγόμενου "Πρώτου Κύκλου Επέκτασης του NATO", άρχισαν να διαλύονται ειδικά μετά την επιχείρηση "Allied Force" εναντίον της Σερβίας το 1999. Οι Ρώσοι είδαν μια παραδοσιακή τους σύμμαχο, τη Σερβία, να βομβαρδίζεται ανηλεώς και δεν αντέδρασαν. Το συμπέρασμα για το NATO ήταν πως ο "Βρυχηθμός της Αρκούδας" ήταν "Χειρότερος από το δάγκωμά της". Έτσι, το 1999, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Πολωνία έγιναν κράτη μέλη του NATO. Είχε προηγηθεί η

¹¹ Association for Diplomatic Studies and Training, Moments in U.S. Diplomatic History Yeltsin Under Siege — The October 1993 Constitutional Crisis, <http://adst.org/2014/10/yeltsin-under-siege-the-october-1993-constitutional-crisis/>

¹² Naval Postgraduate School (2015), "US Decision Making and Post-Cold War NATO enlargement", Amazon Kindle Edition

¹³ Ibid

δημιουργία ενός συμφώνου μεταξύ της Ρωσίας και του NATO, το οποίο το 2002 θα μετεξελισσόταν στη μορφή του NRC (NATO-Russian Federation Council), καθώς επίσης και η Ιδρυτική Πράξη του 1997 (1997 NATO-Russia Founding Act) σύμφωνα με την οποία οι ΗΠΑ δεσμεύτηκαν νομικά να μην τοποθετήσουν, σε μόνιμη βάση, "μεγάλο αριθμό" στρατευμάτων στις νέες χώρες μέλη και φυσικά ούτε μία πυρηνική κεφαλή. Ωστόσο, σήμερα ακούγονται φωνές που εισηγούνται πως η συγκεκριμένη υποχρέωση δεν υφίσταται καν από μεριάς NATO και κατ' επέκταση οι δυνάμεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη στα πλαίσια της επιχείρησης "Atlantic Resolve" θα πρέπει να πάρουν τον ρόλο της μόνιμης στρατιωτικής παρουσίας στις εν λόγω περιοχές. Σήμερα οι δυνάμεις αυτές δεν έχουν μόνιμο χαρακτήρα, γι' αυτό και μετασταθμεύουν σε άλλες χώρες της NATOϊκής μεθορίου ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Ο "Δεύτερος Κύκλος Επέκτασης του NATO" έλαβε χώρα στα πλαίσια του "παγκόσμιου πολέμου εναντίον της τρομοκρατίας", το οποίο σήμαινε πως αν οι ΗΠΑ είχαν μια δικαιολογία το 1999 να προσκαλέσουν χώρες μέλη από την "παλιά γειτονιά της Ρωσίας", τώρα είχαν πολλαπλάσιους λόγους. Επιπροσθέτως μια νέα διεύρυνση του NATO θα συνιστούσε το τελευταίο "Crash Test" για τα όρια αντίδρασης της Ρωσίας, εφόσον αυτή τη φορά μαζί με άλλες χώρες θα έμπαιναν και οι χώρες της Βαλτικής. Συγκεκριμένα ο "Δεύτερος Κύκλος Επέκτασης του NATO", το 2004, ονομάστηκε και "Big Bang" καθότι επτά νέες χώρες μπήκαν στη Συμμαχία. Αυτές οι χώρες ήταν οι Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία (χώρες της Βαλτικής), Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία¹⁴. Ενώ πολιτικοί και στρατιωτικοί ταγοί της Ρωσίας απειλούσαν πως θα ενισχύσουν τις στρατιωτικές τους δυνάμεις στα σύνορα με τις χώρες της Βαλτικής, παρατάσσοντας ακόμα και τους πυραύλους εδάφους/εδάφους Tochka-U¹⁵ (οι οποίοι έχουν εξελιχθεί στους Iskander σήμερα), όταν αυτές οι χώρες μπήκαν τελικά, δεν έκαναν απολύτως τίποτα, παρά αρκέστηκαν σε αραιές προειδοποιήσεις όπως αυτή του Sergei Lavron πως "Δεν θέλαμε αυτή την επέκταση και θα συνεχίσουμε να έχουμε αρνητική στάση"¹⁶. Ο δε Πούτιν δήλωνε, ευθαρσώς για τα ρωσικά δεδομένα, πως "Η επέκταση του NATO στην Βαλτική δεν αποτελεί πρόβλημα, καθότι δεν αναιρεί τις σημερινές απειλές {Τρομοκρατία κυρίως}" και συνέχιζε λέγοντας πως οι σχέσεις με το NATO εξελίσσονταν θετικά¹⁷.

Η πικρή αλήθεια είναι πως η ένταξη ενός τόσο μεγάλου συνόλου πρώην Δημοκρατιών του Συμφώνου της Βαρσοβίας, και κυρίως των χωρών της Βαλτικής, απετέλεσε τον προάγγελο των 'έγχρωμων' επαναστάσεων στην Ουκρανία (Πορτοκαλί Επανάσταση), Γεωργία (Επανάσταση των Ρόδων) και Κιργιστάν (Επανάσταση της Τουλίπας). Από εκεί που οι χώρες μέλη ανησυχούσαν, καθώς παρατηρούσαν τον εθνικιστικό οίστρο στην Ρωσία επί Γέλτσιν, τώρα είχε χαθεί κάθε αίσθηση του μέτρου και για ορισμένους είχε ανοίξει ο δρόμος για την ένταξη της Γεωργίας και της Ουκρανίας. Για το δε NATO υπήρχαν προειδοποιήσεις από τότε πως με το να

¹⁴ Ibid

¹⁵ Ibid

¹⁶ La Guardia A (2004), "Nato is no problem in Baltics, Putin tells the West", The Guardian,

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/1458449/Nato-is-no-problem-in-Baltics-Putin-tells-the-West.html>

¹⁷ Ibid.

εντάσσονται χώρες που δεν είχαν καν δική τους αεροπορία (χώρες της Βαλτικής), πως αυτές οι χώρες παρέμεναν απροστάτευτες και στο μέλλον θα καλούνταν οι υπόλοιπες χώρες μέλη του NATO (κυρίως η Αμερική) να συνδράμουν στην προστασία τους. Κάπως έτσι οδηγήθηκε η Συμμαχία στη σημερινή επιχείρηση "Atlantic Resolve" στο κατώφλι της Ρωσίας.

Ο Τρίτος Κύκλος Επέκτασης του NATO σηματοδεύτηκε από τον πόλεμο στην Γεωργία, όπου η Ρωσία, υπό τον Dmitry Medvedev, αποφάσισε τελικά να αντιδράσει και να "μαρκάρει" στρατιωτικά την περιφέρειά της. Αυτό έγινε κατόπιν προσκλήσεως το 2008 της Αλβανίας, της Κροατίας και της ΠΓΔΜ (Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας), αλλά ασκήθηκε από την Ελλάδα "βέτο" στην ένταξη της τελευταίας λόγω της εκκρεμότητας σχετικά με την ονομασία. Η Αλβανία και η Κροατία εισήλθαν στο NATO το 2009. Το μέτρο, όμως, όπως είπαμε είχε χαθεί όχι μόνον γιατί οι εντάξεις των χωρών γίνονταν είτε το ήθελε η Ρωσία είτε όχι, αλλά γιατί τα κριτήρια αξιολόγησης της ένταξης είχαν να κάνουν με το πόσο οι χώρες που εντάσσονταν είχαν βοηθήσει το NATO στον Πόλεμο Εναντίον της Τρομοκρατίας. Επιπρόσθετα το NATO χρειαζόταν ΚΑΙ πολιτική στήριξη από το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό χωρών σχετικά με τη νομιμότητα των στρατιωτικών επιχειρήσεων¹⁸.

Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι πως και στην περίπτωση της Γεωργίας και στην περίπτωση της Ουκρανίας, είδαμε μια Ρωσία που άρχισε να αντιδράει, βεβαίως πιο αργά για τα δεδομένα της. Στην περίπτωση της Γεωργίας στο "τιμόνι" της χώρας δεν βρίσκονταν οι σκληροπυρηνικοί του Πούτιν, αλλά οι πιο "φιλελεύθεροι", διαλεγμένοι πάλι από τον ίδιο τον Πούτιν όπως θα δούμε, και στη συνέχεια υπό τον Dmitry Medvedev. Το θέμα όμως είναι πως η χώρα απέκτησε πολιτικά "αντανakλαστικά" έστω και "κατόπιν εορτής" απέναντι στο NATO. Να σημειώσουμε πως το πρόσωπο των στρατιωτικών επιχειρήσεων που έδειξε η Ρωσία στα δύο μέτωπα της Γεωργίας (Αμπχαζία, Νότια Οσσετία), ειδικά στην Νότια Οσσετία, δεν είχε καμία σχέση με το πρόσωπο των σημερινών επιχειρήσεων στην Συρία, για παράδειγμα. Μετά την τραγική στρατιωτική επιχείρηση στην Γεωργία, η Ρωσία πήρε στα σοβαρά τον εκσυγχρονισμό του Δόγματος Μάχης της, καθώς επίσης και των ενόπλων δυνάμεών της, καθότι εκείνο που προέταξε κατά την διάρκεια της εκστρατείας ήταν τα "παλαιολιθικά" απομεινάρια της πρώην ΕΣΣΔ με ανύπαρκτα τα Συστήματα Επικοινωνίας Ζεύξης Μάχης, Αναγνώρισης Φίλων/Εχθρικών δυνάμεων (IFF), μαζί με την παντελή έλλειψη συστημάτων για χτυπήματα ακριβούς πλήξης καθώς και συστημάτων νυχτερινών επιχειρήσεων. Στο μέτωπο της Αμπχαζίας, τα πράγματα ήταν ελαφρώς καλύτερα καθότι επιχειρούσαν οι VDV (αλεξιπτωτιστές) της Ρωσίας, οι οποίοι πάντα θεωρούνταν το πιο επίλεκτο σώμα και ο εκσυγχρονισμός τους είχε ήδη αρχίσει πριν την εκστρατεία στην Γεωργία¹⁹. Να σημειώσουμε πως και στις στρατιωτικές επιχειρήσεις προσάρτησης της Κριμαίας έλαβαν μέρος οι VDV μαζί με άλλες ελίτ δυνάμεις γνωστές εν συνόλω ως Spetsnaz (Ειδικές Δυνάμεις)²⁰.

---

¹⁸ Ibid Naval Postgraduate School (2015)

¹⁹ Boufesis A (2015), "The Russia-Georgia War of 2008: Russia's Geostrategic Ascension", Nimble Books, US.

²⁰ Kofman M et al. (2017), "Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine", RAND, σελ.7.

Το δεύτερο χρόνιο πρόβλημα στις σχέσεις NATO-Ρωσίας, που επιδεινώνει τα πράγματα στο εσωτερικό της χώρας είναι η αντιπυραυλική ασπίδα του NATO στην Ευρώπη. Κατ'αρχήν να διασαφηνίσουμε το εξής: η Ευρώπη ήδη έχει Αντιπυραυλική Ασπίδα γνωστή και ως IAMD (Integrated Air and Missile Defense²¹). Όταν όμως μιλάμε για την αντιπυραυλική ασπίδα του NATO εννοούμε τα χερσαία (σταθερά) και θαλάσσια (κινούμενα) συστήματα αναχαίτισης βαλλιστικών πυραύλων τύπου AEGIS, βασισμένα στο ήδη υπάρχον σύστημα AEGIS, αναχαίτισης βαλλιστικών πυραύλων, το οποίο φέρεται από τα Αμερικανικά αντιτορπιλικά τύπου Arleigh Burke και τα καταδρομικά κατευθυνόμενων βλημάτων τύπου Ticonderoga. Η παράθεση των χερσαίων συστημάτων AEGIS είναι μοναδική, καθότι πριν εγκατασταθούν τα πρώτα συστήματα στο Deveselu της Ρουμανίας, τα συστήματα AEGIS φέρονταν κατεξοχήν από τους τύπους πολεμικών πλοίων που αναφέραμε. Υπάρχουν πολλών τύπων αντιβαλλιστικές ασπίδες από το Ισραηλινό "Iron Dome" μέχρι τα Αμερικανικά AEGIS και THAAD (Terminal High Altitude Area Defense). Τα τελευταία "συζητήθηκαν" πολύ με αφορμή την πρόσφατη κρίση στην Κορεατική χερσόνησο και ακολούθως την ανάπτυξη του συστήματος THAAD στην Νότια Κορέα. Να διασαφηνίσουμε πως THAAD και AEGIS είναι δύο τελείως διαφορετικά συστήματα μεταξύ τους. Το THAAD μπορεί να αναχαιτίσει βλήματα τα οποία βρίσκονται στην τερματική τους φάση²² (θεωρητικά τουλάχιστον), ενώ το AEGIS τα αναχαιτίζει καθώς βρίσκονται στα μέσα της πτήσης τους, περίπου όταν το βλήμα βρίσκεται στο μεγαλύτερο ύψος από την επιφάνεια της γης²³. Αυτές οι τεχνικές λεπτομέρειες κάνουν και όλη την διαφορά, γι'αυτό για παράδειγμα το THAAD μπορεί να αναπυχθεί σε τόσο μικρή απόσταση (Νότια Κορέα και στοχεύει τυχόν βλήματα που μπορεί να έρθουν από την Βόρεια Κορέα), ενώ το AEGIS στην απόσταση που βρίσκεται δεν μπορεί να θεωρηθεί πως στοχεύει την Ρωσία. Πράγματι σε μελέτη του ο Sankaran (2015) εξηγεί πως "Χρειάζονται περίπου 30 δευτερόλεπτα για τον Διηπειρωτικό πύραυλο {ICBM} προκειμένου να περάσει τα σύννεφα και για τους Δορυφόρους Έγκαιρης Προειδοποίησης {Early Warning Satellites} να επιβεβαιώσουν πως όντως ο πύραυλος έχει εκτοξευθεί. Στη συνέχεια και ανάλογα με την τοποθεσία των ραντάρ που ιχνηλατούν τον πύραυλο, μπορεί να χρειασθούν μέχρι και 2 λεπτά προκειμένου το σύστημα να υπολογίσει το ιδανικό σημείο αναχαίτισης του πυραύλου²⁴".

Βάσει αυτών των στοιχείων και δεδομένης της πρόσφατης αποτυχημένης Αμερικανο-Ιαπωνικής άσκησης αναχαίτισης βαλλιστικού πυραύλου χρησιμοποιώντας το AEGIS, μπορούμε να πούμε πως η εμμονή της Ρωσίας σχετικά με την αντιπυραυλική ασπίδα του NATO, τεχνικά τουλάχιστον δεν είναι δικαιολογημένη. Η Ρωσική ηγεσία βλέπει περισσότερο το θέμα ως τοποθέτηση εχθρικού συστήματος στα σύνορα με την Ρωσία, συμβολικά δηλαδή, παρά σαν μόνιμη απειλή. Εν

²¹ NATO (2016), " NATO Integrated Air and Missile Defence", NATO, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8206.htm

²² Panda A (2016), " What Is THAAD, What Does It Do, and Why Is China Mad About It?", The Diplomat, <http://thediplomat.com/2016/02/what-is-thaad-what-does-it-do-and-why-is-china-mad-about-it/>

²³ Berlinger J, Lendon B (2017), " US, Japan missile interception test fails", CNN, <http://edition.cnn.com/2017/06/22/politics/us-missile-intercept-test-fails/index.html>

²⁴ Sankaran J (2015), "The United States' European Phased Adaptive Approach , Defending against Iranian Threats Without Diluting the Russian Deterrent", RAND Corporation, σελ. 3

ολίγοις δεν υπάρχουν στοιχεία τα οποία να συγκλίνουν προς το συμπέρασμα πως το σύστημα AEGIS με πλωτές (στην Ρότα της Ισπανίας) και μόνιμες εγκαταστάσεις στην Ρουμανία (Deveselu 2015) και στην Πολωνία (Redzikowo 2018) αποτελεί απειλή για την Ρωσία. Εντούτοις ο Πούτιν και οι υπόλοιποι σκληροπυρηνικοί συνεχίζουν να διαμαρτύρονται και φυσικά το γεγονός πως η ασπίδα προχωράει και το 2018 θα είναι έτοιμη, μόνο καλό δεν είναι για τον Πούτιν. Ο Πούτιν όμως ήταν σαφής ήδη από το 2007 πως όσο το ΝΑΤΟ κατασκευάζει αντιβαλλιστικές ασπίδες, τόσο η Ρωσία θα απαντά με βλήματα των οποίων η τεχνολογία είναι προηγμένη και είναι εξαιρετικά δύσκολο να αναχαιτιστούν (υπέρ-υπερηχητικά, αισθητήρες που επιτρέπουν αλλαγή τροχιάς σε όλη την διάρκεια της πτήσης κτλ). Αυτή η "κούρσα εξοπλισμών" στο πεδίο των βαλλιστικών πυραύλων αφήνει πίσω την Αμερική, η οποία ήδη από το 2007 είχε 20 χρόνια να "τεστάρει" ένα νέο σύστημα, ενώ η Ρωσία ήδη τεστάρει την αναβάθμιση του Topol (Topol-M)²⁵. Σήμερα διαθέτει μια προηγμένη "γκάμα" βαλλιστικών πυραύλων (Bulava, Yars, Sarmat, κτλ) αφήνοντας τον Αμερικανικό Minuteman III πολύ πίσω, ενώ οι Αμερικανοί για να τους φθάσουν χρειάζονται 1 τρις δολάρια σε διάστημα 30 ετών²⁶ για τον εκσυγχρονισμό όλου του βαλλιστικού και πυρηνικού τους οπλοστασίου.

Σε αυτό το σημείο ήρθε η ώρα να αναφερθούμε στα ερωτήματα που θέσαμε στην εισαγωγή σχετικά με το Καλίνινγκραντ και την επιχείρηση "Atlantic Resolve" του ΝΑΤΟ. Πρώτα όμως, εφόσον σε αυτή την εργασία μελετάμε τον Πούτιν και το πολιτικό σύστημα της Ρωσίας, οφείλουμε να εξηγήσουμε γιατί οι Ρώσοι προχώρησαν με την προσάρτηση όλης της Κριμαίας και τι εννοούσε ο Cohen όταν έλεγε πως ο Πούτιν δεν είχε άλλη επιλογή. Το αν είναι σωστό ή όχι αυτό αποτελεί θέμα μιας άλλης εργασίας που βασίζεται στο διεθνές δίκαιο.

Υπό τον πρόεδρο Γιανουκovich, η Ρωσία υπέγραψε ανανεωμένη εκμίσθωση της βάσης της Σεβαστούπολης στην Κριμαία μέχρι το 2042²⁷. Ο προηγούμενος πρόεδρος και "παιδί της Πορτοκαλί Επανάστασης", Victor Yushchenko είχε δηλώσει σχετικά με την εκμίσθωση της βάσης της Σεβαστούπολης το εξής: " Η ύπαρξή της {Βάσης της Σεβαστούπολης} αποτελεί προσβολή για την εθνική κυριαρχία της Ουκρανίας και παράγοντα αποσταθεροποίησης στην Κριμαία". Με το ξέσπασμα του κινήματος EUROMAIDAN στην Ουκρανία και τη σύσταση μιας μεταβατικής κυβέρνησης μέχρι την εκλογή του Petro Poroshenko, η συμφωνία σχετικά με την εκμίσθωση ήταν αμφίβολο αν θα ίσχυε ακόμα. Η Ρωσία έβλεπε τη νέα επανάσταση στην Ουκρανία και την αποπομπή του Victor Yanukovich σαν μια επανάληψη των γεγονότων του 2004, δηλαδή ως μια νέα "Πορτοκαλί Επανάσταση", με την Κριμαία και την Σεβαστούπολη (την βάση του στόλου της Μαύρης Θάλασσας) στο επίκεντρο της Δυτικής επιρροής. Ως συνέπεια αυτής της αντίληψης των γεγονότων, η Ρωσία χρησιμοποίησε τις ελίτ δυνάμεις ταχείας αντίδρασης των Spetsnaz και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και σχεδόν αναίμακτα (έχει καταγραφεί μια Ουκρανική απώλεια

²⁵ Ibid Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy (2007)

²⁶ Blechman B (2016), "A Trillion-Dollar Nuclear Weapon Modernization Is Unnecessary", New York Times, <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2016/10/26/a-nuclear-arsenal-upgrade/a-trillion-dollar-nuclear-weapon-modernization-is-unnecessary>

²⁷ Harding L (2010), "Ukraine extends lease for Russia's Black Sea Fleet", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/21/ukraine-black-sea-fleet-russia>

στην βάση της Συμφερούπολης) κατέλαβε όλη την Κριμαία. Επαναλαμβάνουμε πως σε αυτή την εργασία αναλύεται το γιατί οι Ρώσοι αντέδρασαν έτσι και όχι με το αν η απόφαση συνάδει με το διεθνές δίκαιο ή όχι.

Για την Ρωσία η Σεβαστούπολη και κατ'επέκταση όλη η Κριμαία δεν ελέγχει απλά την Μαύρη Θάλασσα, αλλά "είναι" η Μαύρη Θάλασσα. Η χερσόνησος αποτελεί ένα "φυσικό αεροπλανοφόρο" πάνω στο οποίο οι Ρώσοι έχουν τοποθετήσει αντιπλοϊκά συστήματα τύπου Bastion και πρόσφατα Bal, τα οποία "κλειδώνουν" εχθρικά πλοία επιφανείας παντός τύπου, σχεδόν με το που εξέρχονται από τον Βόσπορο²⁸. Επιπλέον η χερσόνησος συνδέεται με την ηπειρωτική Ουκρανία μόνο μέσω δύο αυτοκινητόδρομων, του E97 και του E105²⁹, καθιστώντας εξαιρετικά δύσκολη την ανάπτυξη εχθρικών χερσαίων στρατευμάτων για την ανακατάληψή της, για παράδειγμα. Για όλους αυτούς τους γεωγραφικούς-και μη- λόγους, η Κριμαία αποτελεί μείζονος σημασίας γεωστρατηγικό απόκτημα για την Ρωσία, η οποία είναι λογικό να μην θέλει να επιστρέψει την χερσόνησο δεδομένης της αξίας της και της πολιτικής κατάστασης στην Ουκρανία, η οποία είναι μάλλον απελπιστική για τα Ρωσικά δεδομένα.

Μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, οι Ρωσόφωνες περιοχές της λεκάνης τους Donbas στην Ουκρανία, απαίτησαν και αυτοί με την σειρά τους να ενωθούν με την Ρωσία, ο Πούτιν όμως δεν ήταν διατεθειμένος να δοκιμάσει περαιτέρω τα όρια της Δύσης και αρνήθηκε όπως ακριβώς αρνήθηκε να προσαρτήσει την Νότια Οσσετία. Ως αποτέλεσμα της άρνησης της Ρωσίας για προσάρτηση, το Luhansk και Donetsk ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους από την Ουκρανία, ξεκινώντας έτσι τον εμφύλιο πόλεμο στην Ουκρανία. Οι βλέψεις τους ήταν να εκβιάσουν την Μόσχα να παρέμβει στην λεκάνη του Donbass ειδικά μετά την απαρχή της ένοπλης αντιπαράθεσης ως απάντηση του Κιέβου στις αποσχιστικές τάσεις των εν λόγω περιοχών. Ο Πούτιν ζήτησε και πήρε την άδεια να παρέμβει στην Ανατολική Ουκρανία, αλλά δεν παρενέβη ποτέ, τουλάχιστον όχι επισήμως. Οι δε κυρώσεις που κλήθηκε να πληρώσει η Ρωσία αφορούσαν την προσάρτηση της Κριμαίας, τον παρεμβατισμό της Ρωσίας στον Ουκρανικό Εμφύλιο και την πτώση του αεροσκάφους των Μαλαισιανών αερογραμμών της πτήσης MH17 από πύραυλο Buk, πάνω από περιοχή η οποία ελέγχεται μέχρι και σήμερα από Ρωσόφωνους. Από αυτά τα τρία, μόνο η προσάρτηση της Κριμαίας αποτελεί αποδεδειγμένο γεγονός, τα άλλα δύο βασίζονται κυρίως σε πληροφορίες από Ουκρανικές πηγές. Το γεγονός αυτό μαζί με το ότι η Ρωσία δεν έχει απαντήσει με σοβαρές κυρώσεις στις κυρώσεις που της έχουν επιβληθεί από την Δύση παρά μόνο με απαγόρευση ορισμένων εισαγόμενων τροφίμων από τις ΗΠΑ, ΕΕ, Αυστραλία, Καναδά και Νορβηγία³⁰, φέρνει τον Πούτιν σε μια πιο δεινή θέση στην εσωτερική πολιτική σκηνή της χώρας, όπως θα δούμε και στη συνέχεια³¹. Εφόσον η Ρωσία "πληρώνει που

²⁸ Sputnik (2016), " Sentinels of Peace: Crimeans Resting Easy With Bal and Bastion Missiles on Duty", <https://sputniknews.com/russia/201611051047100746-russia-crimea-missiles/>

²⁹ Google Maps

³⁰ ALJAZEERA (2015), "Russia extends tit-for-tat sanctions against West", <http://www.aljazeera.com/news/2015/06/russia-extends-tit-tat-sanctions-west-150624131713532.html>

³¹ Την περίοδο που γράφτηκε το εν λόγω κείμενο, η Ρωσία δεν είχε απαντήσει συμμετρικά στις Δυτικές κυρώσεις. Στα τέλη του Ιουλίου, όμως, ο Ρώσος πρόεδρος "απάντησε" στις νέες Δυτικές κυρώσεις με αποπομπή προσωπικού και συγκεκριμένα

πληρώνει" μέσω κυρώσεων μια –θεωρούμε άνευ αποδείξεων, αν και προφανώς υπάρχουν και διαφορετικές απόψεις- στρατιωτική παρέμβαση στο Donbass, τι την σταματάει από το να παρέμβει κανονικά, όπως επιβάλλουν οι σκληροπυρηνικοί της Ρωσικής πολιτικής σκηνής; Με τις συγκεκριμένες κυρώσεις οι σκληροπυρηνικοί θεωρούν ότι ο Πούτιν δεν είναι πλέον "δικαιολογημένος" στο να κρατάει "φιλοδυτική στάση" και "στάση αναμονής"!

Επιπλέον, το ΝΑΤΟ αντέδρασε άμεσα στρατιωτικά στέλνοντας στρατιωτικές δυνάμεις στις χώρες της Βαλτικής και την Πολωνία. Οι δυνάμεις αυτές, όπως αναφέραμε, δεν έχουν μόνιμο αλλά κυλιόμενο χαρακτήρα, αλλά αυτό δεν τις καθιστά λιγότερο προκλητικές για τη Ρωσία. Σύμφωνα με ένα Αμερικανικό ρηθέν, "Όταν έχεις το σφυρί, τότε βλέπεις κάθε πρόβλημα σαν καρφί" (When you have a hammer then you see every problem like a nail). Αυτό το ρηθέν εξηγεί πολλά, για παράδειγμα, αν η πλειοψηφία της Αμερικανικής και γενικά Δυτικής ελίτ βλέπει τον Πούτιν σαν έναν νέο Χίτλερ τότε είναι φυσικό να αντιλαμβάνεται πως αν "σήμερα" οι Ρώσοι παίρνουν την Κριμαία, "αύριο" θα μπουν στο Donbass και μετά ακολουθούν οι χώρες της Βαλτικής, μέχρι κάποια στιγμή να επανακαταλάβουν το Ανατολικό Βερολίνο. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει, αλλά κανείς δεν "μπήκε στον κόπο" να αναλογιστεί ένα εναλλακτικό σενάριο πριν επιβάλλει κυρώσεις για υποθετικούς και αναπτόδεικτους-μέχρι στιγμής-λόγους και κυρίως πριν αναπτύξει δυνάμεις στη μεθόριο του ΝΑΤΟ, στα σύνορα με την Ρωσία.

Επιπλέον, και φυσικά "κατόπιν εορτής", οι χώρες του ΝΑΤΟ καταλαβαίνουν πως όσες δυνάμεις και αν μαζέψουν στην Βαλτική και την Πολωνία δεν θα είναι αρκετές για να αντιμετωπίσουν τα Ρωσικά τεθωρακισμένα και μηχανοκίνητα Σώματα. Έτσι, πανικόβλητοι, στρέφονται προς τον θύλακα του Καλίνινγκραντ εικάζοντας-και πάλι-πως οι Ρώσοι θα μπορούσαν να κλείσουν την ροή δυνάμεων και ενισχύσεων προς την Βαλτική για αρκετό χρόνο ώσπου να καταλάβουν τις χώρες της Βαλτικής όπως εισηγούνται οι Frühling και Lasconjarias (2016) μεταξύ άλλων³². Συνεπώς τι εισηγούνται; Ένα "ξεκαθάρισμα" του ΝΑΤΟ προς την Ρωσία πως αν η Συμμαχία πάρει το Καλίνινγκραντ, οι Ρώσοι δεν θα πρέπει να αντιδράσουν, καθότι ο συγκεκριμένος γεωγραφικός θύλακας βρίσκεται "στα νώτα" των συμμαχικών δυνάμεων που ενεργούν και ασκούνται στην Βαλτική στα πλαίσια της επιχείρησης "Atlantic Resolve". Για ακόμα μια φορά το ΝΑΤΟ και ειδικά οι Αμερικανοί αποδεικνύουν το δόγμα του "Entry-no Exit-Strategy", δηλαδή της 'Στρατηγικής της Εμπλοκής εν τη απουσία της Στρατηγικής για Απεμπλοκή', γι'αυτό άλλωστε γίνεται το ένα λάθος μετά το άλλο. Ο θύλακας του Καλίνινγκραντ αποτελεί μεν μια πυραυλική απειλή, λόγω των πυραύλων εδάφους-εδάφους "Iskander", αλλά είναι αμφίβολο αν ο θύλακας μπορεί να αποτελέσει εφιαλήριο για επιθετικές ενέργειες εναντίον του ΝΑΤΟ από την στιγμή που

755 απόμων από την Αμερικανική Πρεσβεία στην Μόσχα και τα Αμερικανικά προξενία (Yekaterinburg, Αγία Πετρούπολη, Βλαδιβοστόκ) από 1ης Σεπτεμβρίου 2017. Αυτή η εξέλιξη δικαιώνει τα γραφόμενα αυτής της εργασίας. Η περίοδος υπομονής και χάριτος τόσο απέναντι στην Δύση όσο και απέναντι στον Ρώσο Πρόεδρο Πούτιν, από τις σκληροπυρηνικές δομές της χώρας, έχει λήξει. Τα περιθώρια στενεύουν για τον Ρώσο Πρόεδρο, καθότι και εκείνος βλέπει πως όσο πιέζει η Αμερική τόσο αντιδρούν οι Σίλοβικι, με αποτέλεσμα να του επιβάλλεται η λήψη αποφάσεων, οι οποίες δεν ταιριάζουν στο μέχρι τώρα πολιτικό προφίλ του.

³² Ibid Frühling S, Lasconjarias G (2016)

περιβάλλεται από χώρες του NATO όπως η Λιθουανία και η Πολωνία. Επιπρόσθετα, την τελευταία φορά που έγιναν στρατιωτικές ασκήσεις στο Καλίνινγκραντ από την Ρωσία, ήταν το 2014 και πήραν μέρος 9,000 μέλη των ενόπλων δυνάμεων μαζί με 642 οχήματα παντός τύπου³³. Το δε NATO διαθέτει μια δύναμη ταχείας αντίδρασης (NRF ή NATO Response Force) που αναμένεται να αριθμεί 40,000 ένστολους μέσα στο 2017³⁴. Επιπλέον διαθέτει 3 (τώρα πια) Ομάδες Μάχης Τεθωρακισμένων Ταξιαρχιών ή ABCT (Armored Brigade Combat Team) η καθεμία εκ των οποίων απαρτίζεται από 4,200 ένστολους μαζί 1,750 οχήματα παντός τύπου εκ των οποίων 250 τανκς, οχήματα Bradley και Αυτοκινούμενα Πυροβόλα Paladin³⁵.

Συνεπώς ο-υποθετικός- κίνδυνος, όπως αναλύει και το RAND 2016, δεν έρχεται από το Καλίνινγκραντ, αλλά από τα Ρωσικά σύνορα ανατολικά της Εσθονίας, Λετονίας και από την Λευκορωσία. Συγκεκριμένα το Rand Corporation σε έκθεσή του το 2016 και μετά την διεξαγωγή υποθετικών πολεμικών παιγνίων υπολόγισε πως αν η Ρωσία θέλει να επιτεθεί στις χώρες της Βαλτικής, μέσα σε διάστημα 60 ωρών θα έχει φτάσει στο Tallinn και Riga της Εσθονίας και Λετονίας αντίστοιχα³⁶. Εννοείται πως αν το NATO επέμβει προληπτικά και καταλάβει το Καλίνινγκραντ, τότε δεν ρισκάρει μόνο μια Ρωσική επέμβαση με συμβατικά όπλα στις χώρες της Βαλτικής, αλλά ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα στην Ευρασία για το οποίο η Αμερική και γενικά οι δυνάμεις του NATO δεν είναι έτοιμες όπως αναφέραμε και παραπάνω.

Μέχρι αυτού του σημείου αναλύσαμε την πολιτική προσωπικότητα του Ρώσου Προέδρου Πούτιν και τα σημεία τριβής, τα οποία θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν ακόμα και θερμό επεισόδιο στην Ευρασία. Οι πολιτικές και στρατιωτικές αποφάσεις του NATO και των κρατών της Δύσης άλλοτε θίγουν άμεσα και άλλοτε έμμεσα την εθνική ασφάλεια της Ρωσίας. Σε κάποια θέματα είδαμε την Ρωσία να αντιδρά, απλά για να αντιδρά, χωρίς απαραίτητα να θίγεται η εθνική της ασφάλεια. Η γραμμή Πούτιν, πάντως, σε όλη την διάρκεια των συζητήσεων και των διενέξεων περί αντιπυραυλικής ασπίδας, επέκτασης του NATO και επιχείρησης Atlantic Resolve, παρέμεινε η ίδια παρόλα τα στρατεύματα του NATO που έχουν μαζευτεί στην μεθόριο, στα σύνορα με την Ρωσία ή/και με την Λευκορωσία. Η πολιτική αυτή γραμμή είναι καθαρά πολιτική διαλόγου με την Δύση και προσπάθειας ένταξης της Ρωσίας στην Δύση, έστω και μερικώς. Ο Πούτιν φαίνεται να εμμένει σε μια προέκταση της πολιτικής του Μπόρις Γέλτσιν και να διαφοροποιείται από αυτήν με τις εκάστοτε "εθνικιστικές κορόνες" και "σκληρά λόγια" τα οποία δεν γίνονται ποτέ πράξη. Τα "χειρότερα" μέτρα σκληρής πολιτικής στάσης του Πούτιν ήταν η προσάρτηση της Κριμαίας και η αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στην Συρία, όμως ακόμα και αυτή η πολιτική κίνηση είχε ως

³³ Sharkov D (2014), " Putin Orders Snap Military Drills on NATO Border", Newsweek, <http://www.newsweek.com/putin-orders-snap-military-drills-russian-troops-nato-border-292308>

³⁴ Browne R (2016), "NATO chief: 4 battalions to Eastern Europe amid tensions with Russia", CNN, <http://edition.cnn.com/2016/06/13/politics/nato-battalions-poland-baltics-russia/>

³⁵ Akulov A (2016), "US to Station Armoured Brigade in Eastern Europe in 2017", Strategic Culture Foundation, <https://www.strategic-culture.org/news/2016/04/05/us-station-armoured-brigade-eastern-europe-2017.html>

³⁶ Shlapak D.A, Johnson M.W (2016), "Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank", RAND Corporation p.1-11

προϋπόθεση τα ενορχηστρωμένα χτυπήματα κατά του ISIS από κοινού με τις Αμερικανικές δυνάμεις που επιχειρούν στην Συρία.

Ο Πούτιν χρησιμοποίησε και "εργαλεία" από την εργαλειοθήκη του λεγόμενου "Soft Politics" προκειμένου να προσεγγίσει την Τουρκία και έτσι να αρχίσει να "τραβάει" τον πιο αδύναμο κρίκο του NATO. Η πολιτική αυτή πέρασε κρίσεις, όπως αυτή που ακολούθησε την κατάρριψη του υποστρατηγικού βομβαρδιστικού Su-24, αλλά και πάλι σε σχέση με το μέγεθος των κρίσεων οι "σκληρές" στάσεις του Κρεμλίνου ήταν εξαιρετικά βραχυπρόθεσμες και ήπιες. Η Δύση γνωρίζει πλέον, σύμφωνα και με τα λεγόμενα του Γεωπολιτικού Αναλυτή δρ. Ιωάννη Μάζη, πως ο Πούτιν είναι μια "πάρα πολύ υπομονετική προσωπικότητα", παρόλη την κριτική σχετικά με την "απουσία" Δημοκρατικών διαδικασιών τόσο στην κυβέρνηση όσο και στην Ρωσική κοινωνία. Η μόνιμη απάντηση του Ρώσου προέδρου είναι αυτή που ειπώθηκε και στην διάσκεψη στο Μόναχο ότι "Στη Ρωσία παίρνουμε συνεχώς μαθήματα Δημοκρατίας, αλλά για κάποιο λόγο αυτοί που μας τα διδάσκουν δεν μαθαίνουν οι ίδιοι από τα εν λόγω μαθήματα". Για μια πολιτική προσωπικότητα που έχει παραλληλιστεί πολλάκις με τον Χίτλερ, θα περίμενε κανείς πολύ μεγαλύτερες αντιδράσεις τόσο στα λόγια όσο και στην πράξη. Αυτές οι αντιδράσεις, όπως θα δείξουμε παρακάτω, όχι μόνον δεν περιόρισαν την Δύση από το να απειλεί ανοιχτά την εθνική ασφάλεια της Ρωσίας, αλλά δημιούργησαν και μια πολιτική κρίση στο Κρεμλίνο, με πρωταγωνιστές τους "γνήσιους" σκληροπυρηνικούς ή Siloviki, οι οποίοι προέρχονται από τις λεγόμενες "Δομές Ισχύος" (Power Structures), δηλαδή την FSB, τις ένοπλες δυνάμεις κτλ.

Και πάλι σύμφωνα με τα περισσότερα Δυτικά δημοσιεύματα η πολιτική άνοδος του Πούτιν συνέπεσε με την δημιουργία μιας "νέας άρχουσας τάξης", η οποία αποτελείτο κυρίως από τον στενό κύκλο του Πούτιν όσο ήταν ενεργό μέλος της πρώην KGB και Διευθυντής της μεταγενέστερης μορφής της, της FSB. Αυτή η θεώρηση δεν ισχύει σύμφωνα με μελετητές όπως η Renz (2017) και Soldatov και Rochlitz (2017). Να σημειώσουμε πως ο Soldatov με την νέα του μελέτη αναιρεί επί της ουσίας τα όσα γράφτηκαν στο βιβλίο που συνέγραψε με την Irina Borogan το 2011³⁷, δηλαδή πως η άνοδος του Πούτιν συνέπεσε με την άνοδο των "σκληρών" της FSB σε κείριες πολιτικές θέσεις. Στην πιο πρόσφατη μελέτη του ο Soldatov ισχυρίζεται πως υπάρχει πρόβλημα με την θεώρηση του Πούτιν ως καταλύτη για την ενίσχυση των υπηρεσιών ασφάλειας. Παρόλο που δηλώνει στην εισαγωγή πως "Θεωρούμε πως η άνοδος των Siloviki έχει να κάνει με την εξάρτηση του Πούτιν από ένα προσωπικό σύστημα, βάσει του οποίου απετέλεσε το δίκτυο των προσωπικών γνωριμιών του Πούτιν και συγκεκριμένα των πρώην φίλων και συναδέλφων του"³⁸, στη συνέχεια γράφει πως το σύστημα των Siloviki προϋπήρχε του Πούτιν και πως "Στα τέλη της δεκαετίας του '90 ο Γέλτσιν άρχισε να εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τους Siloviki. Και οι τρεις πρωθυπουργοί που επέλεξε στα χρόνια της κρίσης από το 1998 μέχρι το 2000, δηλαδή οι Primakov, Stepashin και Putin, προέρχονταν από ένα

³⁷ Soldatov A, Borogan I (2011), " The New Nobility: The Restoration of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB", Public Affairs, US

³⁸ Soldatov A, Rochlitz M (2017), "The Siloviki in Russian Politics", prepared for the Russia Political Insight Project, forthcoming in *The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia*, Brookings, edited by Daniel Treisman

υπόβαθρο που σχετιζόταν με τις μυστικές υπηρεσίες. Έτσι η έλευση του Πούτιν στην εξουσία δεν ήταν ο αρχικός λόγος για την αναδιάρθρωση των μυστικών υπηρεσιών, αλλά στην πραγματικότητα ήταν το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας η οποία είχε ξεκινήσει ήδη". Είναι πασιφανές πως ο Soldatov προσπαθεί με ρητορικούς ελιγμούς να "σμίξει" αυτά που ειπώθηκαν στο βιβλίο που συνέγραψε με την Bogdan το 2011 και της ακαδημαϊκής αλήθειας, δηλαδή του ιστορικού πολιτικού γεγονότος πως ο Πούτιν δεν ήταν αυτός που δημιούργησε τους Siloviki, αλλά τους κληρονόμησε από την εποχή του Γέλτσιν και απλά "ενίσχυσε την ομάδα" με Siloviki του προσωπικού του κύκλου. Τούτο ακριβώς συμπίπτει και με τα ευρήματα της μελέτης της Renz (2017) του King's College. Εκείνο στην ουσία που κατάφερε ο Γέλτσιν στα πρώτα χρόνια της Μετασοβιετικής Ρωσίας και ως συνέπεια του αποτυχημένου πραξικοπήματος του 1991, στο οποίο πρωτοστάτησε ο τότε Διευθυντής της KGB Vladimir Kryuchkov (όχι όμως ο αρχηγός της Στρατιωτικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, GRU, Vladlen Mikhailov) ήταν να αυξήσει τις έριδες μεταξύ των διαφόρων τμημάτων στα οποία είχε "σπάσει" η πρώην KGB, σε μια πολιτική του "Διαιρεί και Βασίλευε". Τα "γρανάζια" όμως της νέας FSB λειτουργούσαν κανονικά και όπως έπρεπε όταν ανέλαβε ο Πούτιν³⁹.

Ποιοί είναι όμως οι Siloviki και ποιά τα χαρακτηριστικά τους, εκτός από το ότι όλοι προέρχονται από δομές ισχύος; Σύμφωνα με τον Soldatov, οι Siloviki είναι υπέρ ενός κράτους συγκεντρωτικού με ενισχυμένες και καλά χρηματοδοτημένες τις δομές της ασφάλειας και της άμυνας⁴⁰. Αυτό το ισχυρό και συγκεντρωτικό κράτος θα πρέπει να παίζει καίριο ρόλο στην οικονομία και να διασφαλίζει πως τα οικονομικά συμφέροντα του έθνους δεν καταπατούνται από την παγκοσμιοποίηση. Δεύτερον, θεωρούν πως η Ρωσία απειλείται από εξωτερικές δυνάμεις, οι οποίες την φθονούν για τον ορυκτό της πλούτο, την οικονομική ευημερία και το status της σαν υπερδύναμη. Οι κυριότερες από αυτές τις απειλές έρχονται από το NATO και τις ΗΠΑ. Τρίτον, οι Siloviki θεωρούν πως μόνον αυτοί είναι ικανοί να διαχειρίζονται την πολιτική, καθώς είναι οι μόνοι οι οποίοι γνωρίζουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η Ρωσία και οι μόνοι που μπορούν να αντιδράσουν αναλόγως. Έχουν τυφλή υπακοή στον πρόεδρο Πούτιν, αλλά στερούνται βασικής ηγεσίας. Επιπλέον, δεν συμφωνούν όλοι με την πολιτική στάση του Πούτιν. Κάποιοι έχουν μιλήσει ανοιχτά και έχουν αντιταχθεί στην φίλο-Δυτική πολιτική του Ρώσου προέδρου, αλλά σύμφωνα με τα λόγια ενός Siloviki, "Είμαστε υπό πολιορκία, και δεν ασκείς κριτική στον αρχηγό όταν το φρούριο είναι υπό πολιορκία⁴¹". Όπως θα δούμε και μέσα από σχετική μελέτη του STRATFOR, οι Siloviki έχουν γίνει πολύ πιο ανήσυχτοι από ότι δηλώνουν και μάλιστα το ίδιο το STRATFOR κάνει λόγο για πολιτική κρίση το 2012 και τώρα. Πριν εστιάσουμε στην πολιτική κρίση όμως αξίζει να αναφέρουμε κάποιους από τους Siloviki. Οι σημαντικότερες μορφές είναι

- ο Nikolai Patrushev, πρώην αρχηγός της FSB και επικεφαλής του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσίας

³⁹ Ibid p.3,4

⁴⁰ Ibid p.16-17

⁴¹ Ibid p. 17

- Ο Sergei Ivanov πρώην επικεφαλής της KGB και στενός φίλος του Πούτιν. Υπηρέτησε ως Υπουργός Άμυνας, ως πρώτος Αναπληρωτής πρωθυπουργός και τέλος ως Επικεφαλής της Προεδρικής Διοίκησης μέχρι που ο Πούτιν τον έβγαλε από το πόστο κλειδί το 2016, γεγονός το οποίο σήμανε πως ο Πούτιν ήθελε να περιορίσει τους Siloviki, όπως θα δούμε και παρακάτω
- Ο Igor Sechin, θεωρείται πως είναι ο αρχηγός που κινεί τα νήματα των Siloviki από την θέση του Προέδρου του πετρελαϊκού κολοσσού Rosneft
- Ο Alexander Bortnikov, ο νέος διοικητής της FSB από το 2008 και αρχηγός της NAK της Εθνικής Υπηρεσίας Αντιτρομοκρατίας. Τίποτα δεν πέφτει στα χέρια του Πούτιν αν δεν το έχει υπογράψει ήδη ο Bortnikov
- Ο Viktor Zolotov πρώην επικεφαλής της Προεδρικής Υπηρεσίας Ασφαλείας (SPB, κομμάτι της FSO), Αναπληρωτής Υπουργός Εσωτερικών και Διοικητής των δυνάμεων του Υπουργείου Εσωτερικών (μέχρι που αυτές συγχωνεύτηκαν με την Εθνική Φρουρά, που έγινε η Νέα Εθνική Φρουρά) και νυν αρχηγός των δυνάμεων της Νέας Εθνικής Φρουράς

Οι Siloviki, εν γένει, είχαν μάθει να επιβιώνουν υπό τον άγριο ανταγωνισμό μεταξύ των μυστικών υπηρεσιών από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Ήταν λοιπόν φυσικό επακόλουθο να κυριαρχήσουν επί όποιας άλλης "φατριάς" δημιουργείτο για οποιονδήποτε λόγο ακόμα και από τον ίδιο τον Ρώσο Πρόεδρο. Είναι γεγονός πως ενώ ο Πούτιν δεν επινόησε τους Siloviki, εντούτοις δημιούργησε τους λεγόμενους Civiliki. Οι Civiliki προέρχονταν πάλι από τον στενό κύκλο του Ρώσου προέδρου όταν αυτός ήταν αντιδήμαρχος στην Αγία Πετρούπολη υπό τον Anatoly Sobchak. Ήταν το πολιτικό προσωπικό με το οποίο δούλευε ο Πούτιν και απαρτιζόταν κυρίως από φιλελεύθερα πνεύματα, οικονομολόγους, μελλοντικές πολιτικές μορφές και οραματιστές όπως ο πρώην Υπουργός Οικονομίας Alexei Kudrin, ο οποίος ήταν εκείνος που "ξόφλησε" το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το 2005, αφήνοντας την Ρωσία με μηδενικό χρέος⁴². Εκ των Civiliki προερχόμενος, ο Dmitry Medvedev, θα γινόταν και επισήμως ο νέος Πρόεδρος της Ρωσίας και διάδοχος του Πούτιν το 2008. Ο Πούτιν πάλι στον λόγο του στο Μόναχο το 2007 είχε δεσμευθεί πως η Ρωσία ήταν σε ένα δρόμο δημοκρατικών αρχών Δυτικού τύπου και ενός πολυκομματικού συστήματος εκλογής του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας καθώς επίσης και της Ρωσικής Δούμας (Κάτω Βουλής).

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς ο σκληρός πυρήνας της Ρωσίας, οι Siloviki δηλαδή, βρέθηκαν προ μιας καθόλου ευχάριστης εκπλήξεως καθότι ο Πούτιν, ακολουθώντας τα χνάρια του Μπόρις Γέλτσιν στην αρχή τουλάχιστον, προσπαθούσε αν όχι να τους εκτοπίσει, τότε σίγουρα να περιορίσει την δράση τους στην Ρωσική πολιτική σκηνή. Από τότε επί της ουσίας άρχισε να

---

⁴² Sputnik (2005), "RUSSIA PAID OFF ITS DEBT TO IMF AHEAD OF SCHEDULE", <https://sputniknews.com/business/2005020139701023/>

δημιουργείται η πολιτική κρίση στην οποία αναφέρεται το STRATFOR από το 2009⁴³ μέχρι το 2012⁴⁴. Ηγετική φιγούρα των Civiliki, σύμφωνα με τον Soldatov, υπήρξε ο γνωστός και ως "Γκρίζος Καρδινάλιος" Vladislav Surkov, ο ιδρυτής του νεανικού κινήματος Nashi και ο επικεφαλής για την διαχείριση κρίσεων τύπου "Χρωματιστών Επαναστάσεων"⁴⁵. Όταν ο Surkov απέτυχε να προβλέψει, πολλώ δε μάλλον να διαχειριστεί, τις πρωτοφανείς σε μέγεθος πορείες διαμαρτυρίας εναντίον του Κρεμλίνου την περίοδο 2011-2012, αναγκάστηκε από τον Πούτιν να παραιτηθεί. Ο Soldatov αναφέρει πως ο Surkov δεν δίστασε να ξεκινήσει διαμάχη με τους ίδιους τους Siloviki όταν διασταύρωσαν τα ξίφη τους Surkov και Διερευνητική Επιτροπή (Investigative Committee). Ο αντικαταστάτης του, Vyacheslav Volodin είχε δηλώσει ανοιχτά σε έναν διοικητή περιφέρειας πως "Αν μπλέξεις σε καυγά με τους Siloviki, μην υπολογίζεις στην δική μας βοήθεια"⁴⁶. Οι Civiliki εκτός από τους Medvedev και Kudrin απαρτιζόνταν και από άλλες πολιτικές και οικονομικές μορφές όπως ο German Gref (Διευθύνων Σύμβουλος της Sberbank μέχρι και σήμερα), η Elvira Nabiullina πρώην Υπουργός Οικονομικών το 2012 και νυν Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ρωσίας⁴⁷, ο Yuriy Trutnev, πρώην Υπουργός Ορυκτών Πόρων και νυν αναπληρωτής πρωθυπουργός και απεσταλμένος στην Ομοσπονδιακή Περιφέρεια της Άπω Ανατολής και ο Arkady Dvorkovich πρώην σύμβουλος Οικονομικών του Προέδρου Medvedev και νυν αναπληρωτής πρωθυπουργός⁴⁸.

Στον "πόλεμο των φατριών" που ακολούθησε τόσο οι Civiliki όσο και οι Siloviki είχαν και έχουν απώλειες. Κατ' αρχάς, οι Civiliki διαλύθηκαν εις τα εξ ων συνετέθησαν με την αποπομπή του Surkov και την επάνοδο των Siloviki όταν ο Πούτιν πήρε την εξουσία πάλι το 2012. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν υπήρχαν ήδη τριγμοί. Παράδειγμα αποτελεί μέχρι σήμερα ο "Ομηρικός Καυγάς" μπροστά στα media του πρώην Προέδρου Medvedev με τον Alexei Kudrin, και οι δύο φιλελεύθεροι Civiliki με μεγάλη ισχύ, ο οποίος κατέληξε στην παραίτηση του Kudrin και στις μετέπειτα εμφανίσεις του στις διαδηλώσεις εναντίον του Κρεμλίνου. Ο Kudrin όμως, σύμφωνα με πηγές του STRATFOR, βρισκόταν και βρίσκεται στο "απυρόβλητο" του Κρεμλίνου, έτσι παρά την διάλυση των Civiliki, ο Πούτιν του ξαναπροσέφερε την θέση στο Υπουργείο Οικονομίας. Ο Kudrin αρνήθηκε οποιαδήποτε θέση στην Ρωσική Κυβέρνηση αν ο Πούτιν δεν τον έκανε πρωθυπουργό, γεγονός που καταδεικνύει πως οι έριδες με τον Medvedev υπήρχαν και μετά την παραίτηση Kudrin⁴⁹.

⁴³ STRATFOR (2009), " The Kremlin Wars (Special Series), Part 3: Rise of the Civiliki",

<https://www.stratfor.com/analysis/kremlin-wars-special-series-part-3-rise-civiliki>

⁴⁴ STRATFOR (2012), " Russia's Shifting Political Landscape, Part 2: Breakdown of the Kremlin Clans",

<https://worldview.stratfor.com/analysis/russias-shifting-political-landscape-part-2-breakdown-kremlin-clans>

⁴⁵ Ibid Soldatov A, Rochlitz M (2017)

⁴⁶ Ibid p.20-21

⁴⁷ Seddon M et al (2016), "Elvira Nabiullina hunts down Russia's banking 'banditry'", Financial Times,

<https://www.ft.com/content/d432e668-95ea-11e6-a1dc-bdf38d484582?mhq5j=e1>

⁴⁸ STRATFOR (2012), " Putin's Clans Before the Kremlin Political Crisis", <https://worldview.stratfor.com/article/putins-clans-kremlin-political-crisis>

⁴⁹ Ibid STRATFOR (2012), " Russia's Shifting Political Landscape, Part 2: Breakdown of the Kremlin Clans"

Όπως είπαμε όμως και οι Σιλονίκι πέρασαν και περνούν ακόμα μεγάλες ανακατατάξεις. Ένα μεγάλο παράδειγμα είναι αυτό του πρώην Υπουργού Άμυνας της Ρωσίας, Anatoly Serdyukov, ο οποίος παρόλο που δεν προερχόταν από δομές ισχύος, εντούτοις πρόσκειτο στους Σιλονίκι και το απέδειξε στηρίζοντας έναν άλλο ισχυρό σκληροπυρηνικό, τον Vladimir Shamanov, πρώην αρχηγό των VDV, όταν ο τελευταίος έδωσε εντολή σε άγημα που ανήκε στο 45^ο Ανεξάρτητο Σύνταγμα Αναγνώρισης να συλληφθεί κρατικός φορέας της δικαιοσύνης, ο οποίος διερευνούσε μια υπόθεση στην οποία εμπλεκόταν ο γαμπρός του⁵⁰. Αυτή, θα λέγαμε, βασιζόμενοι στα γραφόμενα του Soldatov (2017), ήταν μια "κλασσική" κίνηση στήριξης Σιλονίκι από Σιλονίκι, που παρά τις διαμάχες τους, όταν κάποιος από αυτούς βρεθεί ενώπιον της δικαιοσύνης, τότε όλοι μαζί τον στηρίζουν. Κανείς όμως δεν στήριξε τον Serdyukov και δεν είχε και κανένα λόγο να τον στηρίξει, καθότι ο τελευταίος βρέθηκε σε ανοιχτή αντιπαράθεση απέναντι από το αντίστοιχο Ρωσικό Στρατιωτικό-Βιομηχανικό Σύμπλεγμα (Military-Industrial Complex κατά τον Eisenhower), όταν πίεζε συνεχώς τις Ρωσικές εταιρείες άμυνας να τηρούν τα deadlines τους ειδάλλως ότι δεν παραδιδόταν στην ώρα του, θα αγοραζόταν απέξω. Στον Serdyukov "χρεώθηκαν" και τα ελικοπτεροφόρα Mistral, παρόλο που το συμβόλαιο το συνυπέγραψαν οι Πούτιν και Ιβανov. Ήταν τότε που ο αναπληρωτής πρωθυπουργός για θέματα άμυνας και "μεγάλος" Σιλονίκι, Dmitry Rogozin, έβρισκε "κάθε εβδομάδα" από ένα πρόβλημα στο "Project" από το ότι τα πλοία δεν είναι "ice class" (συγκεκριμένα δεν έπλεαν κάτω από τους -7 βαθμούς κελσίου⁵¹) μέχρι το «Η Ρωσία δεν έχει τα κατάλληλα καύσιμα για τα Mistral⁵²». Και οι δύο ισχυρισμοί είναι τελείως ανυπόστατοι, άλλωστε η Ρωσία δεν ακύρωσε ποτέ η ίδια το πρόγραμμα, η Γαλλία το ακύρωσε στα πλαίσια των κυρώσεων για την Κριμαία.

Την θέση του Serdyukov ανέλαβε ο άλλοτε Υπουργός Εκτάκτων Αναγκών, Sergei Shoigu, και αυτός κλασσικός "Σιλονίκι" και πολύ δημοφιλής τόσο στον κύκλο των σκληροπυρηνικών του Κρεμλίνου όσο και στις αμυντικές βιομηχανίες. Ο Shoigu αφενός υπέγραψε διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο δεν θα αγοραζόταν "ούτε μια βίδα" από το εξωτερικό, αφετέρου ενέδωσε στις πιέσεις εκείνων που ισχυρίζονταν πως η νέα οργάνωση του στρατού, όπως είχε αρχίσει να διαμορφώνεται επί Serdyukov, σε Ταξιαρχίες, θα "διέλυναν" το στράτευμα. Έτσι, ο Shoigu γύρισε πάλι τις βασικές δομές σε Μεραρχίες⁵³. Ο Shoigu δεν είναι μόνο "το καλό παιδί" των Σιλονίκι και των εταιριών άμυνας, αλλά θεωρείται και ένας εκ των πιθανών διαδόχων του Πούτιν μαζί με τον Vyacheslav Volodin (νυν πρόεδρο της Ρωσικής Δούμας).^{54,55}

⁵⁰ Russian Defense Policy (2010), "Shamanov Sides with Serdyukov", <https://russiandefpolicy.blog/2010/10/21/shamanov-sides-with-serdyukov/>

⁵¹ Russia Beyond the Headlines (2013), "Deputy PM Rogozin criticizes Russia's purchase of Mistral-class ships from France as climatically unfit", https://www.rbth.com/news/2013/01/26/deputy_pm_rogozin_criticizes_russias_purchase_of_mistral-class_ships_fro_22232.html

⁵² The Moscow Times (2013), "No Fuel Suitable for Mistral Available in Russia", <https://themoscowtimes.com/articles/no-fuel-suitable-for-mistral-available-in-russia-21264>

⁵³ Frolov A (2014): "Russian Army in 2014 and Western Military District", Centre for Analysis of Strategies and Technologies"

⁵⁴ Oliphant R (2016), "After nearly two decades in power, what next for Vladimir Putin - and Russia?", The Telegraph, <http://s.telegraph.co.uk/graphics/projects/Putin-what-next/>

Και κάπου εδώ ερχόμαστε στο σημείο που η πολιτική κρίση "ξέφυγε" ακόμα και μετά την διάλυση των Cívilíki από τους Síloníkí. Συγκεκριμένα, πάλι το STRATFOR σε μια αναφορά το 2016 με τίτλο "Ρωσικός Υπέρ-Εθνικισμός: Ένα Τέρας το οποίο εξέθρεψε η Μόσχα" ισχυρίζεται πως μια Υπέρ-Συντηρητική φατρία με επικεφαλής τους Vladimir Zhirinovskiy, Alexander Bastyrykin (Πρώην επικεφαλής της Διερευνητικής Επιτροπής), Sergei Glazyen (Σύμβουλος του Προέδρου Πούτιν και οικονομολόγος), καθώς επίσης και τον "Γκουρού" της Ρωσικής γεωπολιτικής σκηνής Alexandr Dugin άσκησαν έντονη κριτική στον Πούτιν για την στάση του απέναντι στην Ουκρανία, το NATO και τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με το STRATFOR, η εν λόγω Υπέρ-Συντηρητική πτέρυγα ευνοεί τον απομονωτισμό ως μέσο προστασίας της Ρωσίας από την απειλή της Δύσης. Πιο συγκεκριμένα ο Glazyen είχε προτείνει να κοπούν όλες οι χρηματοοικονομικές και εν γένει οικονομικές δεσοληψίες με τις ΗΠΑ. Το χειρότερο από όλα είναι πως αυτή η πρόταση έφτασε μέχρι το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσίας και θα περνούσε αν δεν επικρατούσαν οι "πραγματιστές" του Υπουργείου Οικονομικών⁵⁶ (προφανώς το STRATFOR αναφέρεται στους Cívilíki που έχουν απομείνει).

Από όλα τα ονόματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, φυσικά δεν μπορούμε να πάρουμε στα σοβαρά τον Zhirinovskiy, τον ίδιο άνθρωπο που από την δεκαετία του '90 έχει που εκφράζει ακραίες απόψεις όπως το να επιστραφεί η Αλάσκα στην Ρωσία. Οι υπόλοιπες όμως φωνές όμως είναι φωνές των Síloníkí και ο Glazyen είναι ακόμα στην Ρωσική κυβέρνηση και είναι σύμβουλος του Πούτιν. Για να μην μιλήσουμε για τον Dugin, τον οποίο Δυτικές πηγές καταδεικνύουν σαν "Το μυαλό του Πούτιν". Και πράγματι αν δει κανείς την συμπάθεια στον νέο Αμερικανό Πρόεδρο Donald Trump και την εξομάλυνση των Ρώσο-Τουρκικών σχέσεων θα δει την φιγούρα του Dugin από πίσω⁵⁷. Η Independent τον χαρακτηρίζει "λαμπρό μυαλό, αλλά..." προσθέτει "πως η λαμπρότητα και η τρέλα είναι έννοιες που βρίσκονται πολύ κοντά η μια στην άλλη" και πιθανότατα έχει δίκιο. Να προσθέσουμε σε αυτό το σημείο πως δεν έχει σημασία αν οι Síloníkí σύμφωνα με τον Soldatov (2017) δεν έχουν "ηγέτη" και βρίσκονται σε ένα καθεστώς ανταγωνισμού. Τώρα έχουν πολιτικό εκφραστή, τον Dugin και παρόλο που η πολιτική κατάσταση στην Ρωσία είναι μοναδική και δεν πρέπει να συγκρίνεται με άλλες χώρες (ειδικά δυτικές), τολμούμε να πούμε πως και τα Νεοσυντηρητικά γεράκια στην Αμερική δεν είχαν ηγέτη, είχαν όμως πολιτική φιλοσοφία και ιδεολογία από την σχολή του Leo Strauss, που έβγαλε τον Allan Bloom και τον πιο σύγχρονο Francis Fukuyama⁵⁸. Ο George W. Bush (ο υιός) απλά ήταν ο επικεφαλής της εκλεγμένης ηγεσίας που προέκυψε από αυτή την ιδεολογία, η οποία ακόμα και σήμερα εν πολλοίς ορίζει τη στάση των ΗΠΑ απέναντι στον κόσμο.

⁵⁵ News.com.au (2017), " Vladimir Putin says Russians will pick my successor amid rumours that House Speaker Vyacheslav Volodin will take over"

<http://www.news.com.au/world/europe/vladimir-putin-says-russians-will-pick-my-successor-amid-rumours-that-house-speaker-vyacheslav-volodin-will-take-over/news-story/5428bb3bb352a5cd9a246c0aef4d24bb>

⁵⁶ Ibid STRATFOR (2016), " Russian Ultra-Nationalism: A Monster of Moscow's Making"

⁵⁷ Meyer H, Ant O, " Alexander Dugin - The one Russian linking Donald Trump, Vladimir Putin and Recep Tayyip Erdogan", Independent, <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/alexander-dugin-russian-academic-linking-us-president-donald-trump-vladimir-putin-turkey-president-a7560611.html>

⁵⁸ Encyclopædia Britannica, " Neoconservatism political philosophy", <https://www.britannica.com/topic/neoconservatism>

Η υπόθεση "βαθαίνει" αν εξετάσουμε την περίπτωση του Bastrykin, γιατί δεν ξέρουμε, πάλι σύμφωνα με αναφορά του STRATFOR, ποιός έδωσε την εντολή για την αποπομπή του από την Διερευνητική Επιτροπή, καθότι ο Bastrykin, μέγας Σιλονίκι, υπήρξε για σχεδόν 10 χρόνια η κεφαλή της Διερευνητικής Επιτροπής. Το STRATFOR αναφέρει πως υπάρχει μια έντονη αντιπαράθεση μεταξύ της FSB και του Προέδρου Πούτιν, όταν η FSB άρχισε ξαφνικά να δρα αυτόνομα και να προβαίνει σε διώξεις και διωγμούς στο εσωτερικό της Ρωσίας. Τον Ιούνιο του 2016, για παράδειγμα, η FSB προχώρησε στην "κάθαρση" του Τμήματος Οικονομικής της Ασφάλειας (Economic Security Service) αντικαθιστώντας παλιούς πράκτορες με νέους φίλια προσκείμενους προς τον Igor Sechin (τον φερόμενο ως ηγέτη των Σιλονίκι όπως αναφέραμε πιο πάνω). Οι διώξεις της FSB συνεχίστηκαν προκειμένου να διασφαλιστεί ο έλεγχος στα οικονομικά και χρηματοοικονομικά κέντρα λήψης αποφάσεων καθώς επίσης και των περιουσιακών τους στοιχείων. Το STRATFOR αναφέρει πως σε κάθε περίπτωση που η FSB προχώρησε στην προστασία των συμφερόντων της το έκανε χωρίς να ενημερώσει τον πρόεδρο⁵⁹. Ο Πούτιν αντέδρασε εκτοπίζοντας τον προσωπάρχη και έναν από τους πιο μακροχρόνιους προσωπικούς του φίλους, τον Sergei Ivanov, ρίχνοντας στην ουσία "βενζίνη στη φωτιά". Η ερώτηση που πλανάται είναι αν η FSB και κατ'επέκταση οι Σιλονίκι έχουν αρχίσει να παίρνουν πρωτοβουλίες χωρίς να ρωτούν τον Πούτιν, αλλά κατά την άποψή μας αν δεν έχει ήδη συμβεί αυτό, τότε είναι θέμα χρόνου να συμβεί, διότι απλούστατα οι Σιλονίκι δεν έχουν να περιμένουν τίποτα από τον Πούτιν. Ο Πούτιν από την άλλη μεριά, σύμφωνα με τον Soldatov (2017), εκτοπίζει Σιλονίκι της FSB από την "παλιά σχολή" και τους αντικαθιστά με νέους⁶⁰, αλλά αυτές οι τακτικές θυμίζουν, όπως είπαμε, τακτικές ενός νέου Γέλτσιν και σίγουρα δεν ξεγελούν ούτε την FSB ούτε τους Σιλονίκι, εν γένει. Τέλος μελέτη του STRATFOR τον Αύγουστο του 2016 αφήνει ανοιχτά ερωτηματικά σχετικά με το ποιός πλέον παίρνει τις αποφάσεις στην Ρωσία και πως ο Πούτιν, πολεμάει να κρατήσει τον έλεγχο⁶¹.

Κλείνοντας, οφείλουμε να εξηγήσουμε γιατί η συγκεκριμένη μελέτη έπρεπε να είναι μακροσκελής. Οι "ζυμώσεις", οι "διεργασίες" και οι "αλυσιδωτές αντιδράσεις" τόσο στην εξωτερική πολιτική της Ρωσίας όσο και στην εσωτερική δεν "προέκυψαν ξαφνικά", αλλά αποτελούν το αποτέλεσμα πειραματισμών ενός Ρώσου Προέδρου που σε όλες τις θητείες του προσπαθούσε να κάνει την Ρωσία κατ'εικόνα και καθ'ομοίωση των Δυτικών Standards προκειμένου η χώρα να ενταχθεί σε πλαίσια και θεσμούς της Δύσης. Το ίδιο προσπάθησαν και ο Γκορμπατσόφ και ο Γέλτσιν, πληρώνοντας τα τιμήματα του 1991 και 1993 αντίστοιχα. Μετά από 24 χρόνια πολλά έχουν αλλάξει στην Ρωσία και ταυτόχρονα τίποτα, όσον αφορά στις σκληροπυρηνικές της δομές. Ο Πούτιν ήταν και είναι ένας ευφυέστατος πολιτικός, ο οποίος όμως πίεσε στα όριά τους τις ιδιαίτερες σχέσεις που είχε με τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας και τους λεγόμενους Σιλονίκι. Προκάλεσε μια σειρά πολιτικών κρίσεων και αλυσιδωτών αντιδράσεων από όταν συναινέσε

⁵⁹ STRATFOR (2016), " Russia: The Kremlin's Power Struggle Claims Another Victim", <https://worldview.stratfor.com/article/russia-kremlins-power-struggle-claims-another-victim>

⁶⁰ Ibid Soldatov A, Rochlitz M (2017)

⁶¹ STRATFOR (2016), "Russia's President Fights to Keep Control", <https://worldview.stratfor.com/article/russias-president-fights-keep-control>

στην ουσία στην ένταξη των χωρών της Βαλτικής στο NATO και από όταν άρχισε να πειραματίζεται με εξαιρετικά φιλελεύθερους για τα δεδομένα της Ρωσίας φορείς (Civilliki).

Στα 17 χρόνια (μέχρι στιγμής) της θητείας του ο Πούτιν στην εξωτερική πολιτική είναι πάλι στο "μηδέν". Παρά την σκληρή ρητορική απέναντι στην Δύση δεν κατάφερε να σταματήσει την Δυτική προσέγγιση στην σφαίρα επιρροής της Ρωσίας, την Γεωργία και την Ουκρανία. Η Ουκρανία είχε δύο φιλοδυτικές επαναστάσεις μέσα σε 10 χρόνια. Ο πόλεμος στην Γεωργία που έγινε από τον Civilliki Medvedev ήρθε πάρα πολύ αργά και η εξαιρετικά πτωχή απόδοση του Ρωσικού στρατού στο μέτωπο της Νότιας Οσσετίας οδήγησε την Δύση σε λάθος συμπεράσματα, πως δηλαδή η Ρωσία δεν διαθέτει ένα σύγχρονο στρατό για να πολεμήσει με το NATO αν χρειαστεί. Η επέμβαση στην Κριμαία ήρθε και πάλι κατόπιν εορτής. Ο Cohen την χαρακτήρισε ως απαραίτητη όχι βάση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου αλλά με βάση τους Siloniki της Ρωσικής πολιτικής σκηνής. Αν ο Πούτιν καθόταν αμέτοχος και σε αυτό το θέμα, η Ρωσία μπορεί να είχε χάσει την βάση της στην Σεβαστούπολη, προκαλώντας την "μήνιν" των σκληροπυρηνικών του Κρεμλίνου πολύ πιο σύντομα. Ο εκμοντερνισμός των Ρωσικών ενόπλων δυνάμεων, η απόδοσή τους στο μέτωπο της Συρίας, η απόκτηση σύγχρονων συστημάτων εξοπλισμού, όλα αυτά ήρθαν πολύ αργά για τους Δυτικούς.

Φυσικά και η ίδια η Δύση φέρει ευθύνες και πολύ σοβαρές μάλιστα. Ο Πούτιν για τους Δυτικούς ήταν πάντα στα γραφόμενα ένας "Σκληροπυρηνικός ΚGBίτης", ένας νέος Χίτλερ. Παράλληλα, όμως, οι Δυτικοί άρχισαν από πολύ νωρίς να εκμεταλλεύονται την ανοχή του Πούτιν, φτάνοντας στο σημείο να φέρουν χερσαίες δυνάμεις στα σύνορα με την Ρωσία. Πέραν από τα θέματα της αντιπυραυλικής ασπίδας και της επέκτασης του NATO, η συγκεκριμένη πολιτική απόφαση για τοποθέτηση δυνάμεων στις χώρες της Βαλτικής ήταν κατ'αρχάς περιπτή και φυσικά εξαιρετικά επικίνδυνη. Αν ο Πούτιν δεν καταφέρει να επαναφέρει τους Siloniki σε τάξη, τότε ή θα αντικατασταθεί στις επόμενες εκλογές ή θα αποτελεί "διακοσμητική πολιτική φιγούρα" με την FSB και τους Siloniki να έχουν κάνει υπέρβαση εξουσίας και να παίρνουν όλες τις πολιτικές αποφάσεις αντί του προέδρου. Ένα τέτοιο σενάριο θα ήταν καταστροφικό τόσο για το NATO, όσο και για την ειρήνη στην Ευρασία. Η Δύση πρέπει να καταλάβει πως εκμεταλλεζόμενη την ανοχή του Πούτιν πέραν από τα όρια που μπορούσε να συγχωρήσει η σκληροπυρηνική φατρία του Κρεμλίνου έθεσε σε κίνηση μηχανισμούς που μπορούν να προκαλέσουν ακόμα και σύρραξη μεταξύ της Ρωσίας και του NATO.

Και βεβαίως το πλέον προβληματικό είναι πως παράγονται ακόμα μελέτες που πραγματεύονται την ίδια την καταστροφή, όπως για παράδειγμα την προληπτική επίθεση στον Ρωσικό θύλακα του Καλίνινγκραντ. Χρειαζόμαστε λιγότερες τέτοιες μελέτες και επιρροές εν γένει και περισσότερο ρεαλισμό ούτως ώστε η Ρωσία να ξεπεράσει την υπάρχουσα πολιτική κρίση και ο Πούτιν να βγει πολιτικά αλώβητος. Δεν χρειάζεται η Ρωσία να εκλέξει τον επόμενο σκληροπυρηνικό που θα επεκταθεί όχι μόνο στην Ουκρανία και στην Γεωργία αλλά και στις χώρες της Βαλτικής και μετά, "Ένας Θεός ξέρει που", προκειμένου να καταλάβουμε όλοι πως ο Πούτιν ήταν απλά ένας Ρώσος πατριώτης που προσπάθησε με τον δικό του τρόπο να βάλει την Ρωσία στα Δυτικά πλαίσια και να εμβαθύνει την συνεργασία με τους θεσμούς. Σύμφωνα με την ρήση του Γερμανού Gabriele

Krone-Schmalz, που παρατίθεται στην μελέτη της Renz (2017), "οι άνθρωποι που επιδιώκουν να αξιολογήσουν τον Πούτιν και τις πολιτικές του μονοδιαστατικά κινδυνεύουν να τις αντιληφθούν όλες λανθασμένα"⁶². Εμείς θα πούμε το εξής. Η νοοτροπία του "entry-no exit strategy" τόσο στα πεδία των μαχών του NATO, όσο και στην πολιτική προσέγγιση των εταίρων ή/και των αντιπάλων του έχει φέρει αρνητικές συνέπειες που μέχρι σήμερα η Δύση "ου δύναται" να τις αντιμετωπίσει. Αν η Δύση δεν αποκλίνει από αυτή την πολιτική τότε είναι σίγουρο, εκ των όσων παρετέθησαν σε αυτή την εργασία, πως η σταθερότητα της Ευρασίας θα κινδυνεύσει σοβαρά, η κατάσταση θα γίνει μη διαχειρίσιμη και όλες οι πολιτικές αποφάσεις που αποσκοπούσαν στην ειρήνη και την ασφάλεια της Ευρώπης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο απλά δεν θα έχουν κανένα νόημα.

---

⁶² Ibid Renz B (2017)

Πηγές

Akulov A (2016), "US to Station Armoured Brigade in Eastern Europe in 2017", Strategic Culture Foundation, <https://www.strategic-culture.org/news/2016/04/05/us-station-armoured-brigade-eastern-europe-2017.html>

ALJAZEERA (2015), "Russia extends tit-for-tat sanctions against West", <http://www.aljazeera.com/news/2015/06/russia-extends-tit-tat-sanctions-west-150624131713532.html>

Association for Diplomatic Studies and Training, Moments in U.S. Diplomatic History, " Yeltsin Under Siege — The October 1993 Constitutional Crisis", <http://adst.org/2014/10/yeltsin-under-siege-the-october-1993-constitutional-crisis/>

Berlinger J, Lendon B (2017), " US, Japan missile interception test fails", CNN, <http://edition.cnn.com/2017/06/22/politics/us-missile-intercept-test-fails/index.html>

Bigelow W (2014), "Princeton Prof. Stephen Cohen: Putin 'Didn't Create' Crisis, 'Had No Choice but to React'", BREITBART, <http://www.breitbart.com/national-security/2014/03/02/princeton-prof-putin-didn-t-create-crisis-had-no-choice-but-to-react/>

Blechman B (2016), "A Trillion-Dollar Nuclear Weapon Modernization Is Unnecessary", New York Times, <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2016/10/26/a-nuclear-arsenal-upgrade/a-trillion-dollar-nuclear-weapon-modernization-is-unnecessary>

Boufesis A (2015), "The Russia-Georgia War of 2008: Russia's Geostrategic Ascension", Nimble Books, US

Browne R (2016), "NATO chief: 4 battalions to Eastern Europe amid tensions with Russia", CNN, <http://edition.cnn.com/2016/06/13/politics/nato-battalions-poland-baltics-russia/>

Encyclopædia Britannica, " Neoconservatism political philosophy", <https://www.britannica.com/topic/neoconservatism>

Fischer S, Stark H (2015), " Brzezinski on Russia 'We Are Already In a Cold War'", SPIEGEL ONLINE, <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-zbigniew-brzezinski-on-russia-and-ukraine-a-1041795.html>

Frolov A (2014): "Russian Army in 2014 and Western Military District", Centre for Analysis of Strategies and Technologies"

Frühling S, Lasconjarias G (2016), " NATO, A2/AD and the Kaliningrad Challenge", Survival: Global Politics and Strategy, volume 58, Amazon Kindle Edition

Google Maps

Harding L (2010), "Ukraine extends lease for Russia's Black Sea Fleet", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/21/ukraine-black-sea-fleet-russia>

<http://www.news.com.au/world/europe/vladimir-putin-says-russians-will-pick-my-successor-amid-rumours-that-house-speaker-vyacheslav-volodin-will-take-over/news-story/5428bb3bb352a5cd9a246c0aef4d24bb>

Kofman M et al. (2017), "Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine", RAND, p.7

La Guardia A (2004), "Nato is no problem in Baltics, Putin tells the West", The Guardian, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/1458449/Nato-is-no-problem-in-Baltics-Putin-tells-the-West.html>

Meyer H, Ant O, " Alexander Dugin - The one Russian linking Donald Trump, Vladimir Putin and Recep Tayyip Erdogan", Independent, <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/alexander-dugin-russian-academic-linking-us-president-donald-trump-vladimir-putin-turkey-president-a7560611.html>

NATO (2016), "NATO Integrated Air and Missile Defence", NATO, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8206.htm

Naval Postgraduate School (2015), "US Decision Making and Post-Cold War NATO enlargement", Amazon Kindle Edition

News.com.au (2017), "Vladimir Putin says Russians will pick my successor amid rumours that House Speaker Vyacheslav Volodin will take over"

Oliphant R (2016), "After nearly two decades in power, what next for Vladimir Putin - and Russia?", The Telegraph, <http://s.telegraph.co.uk/graphics/projects/Putin-what-next/>

Panda A (2016), " What Is THAAD, What Does It Do, and Why Is China Mad About It?", The Diplomat, <http://thediplomat.com/2016/02/what-is-thaad-what-does-it-do-and-why-is-china-mad-about-it/>

Russia Beyond the Headlines (2013), " Deputy PM Rogozin criticizes Russia's purchase of Mistral-class ships from France as climatically unfit", https://www.rbth.com/news/2013/01/26/deputy_pm_rogozin_criticizes_russias_purchase_of_mistral-class_ships_fro_22232.html

Russian Defense Policy (2010), "Shamanov Sides with Serdyukov", <https://russiandefpolicy.blog/2010/10/21/shamanov-sides-with-serdyukov/>

Sankaran J (2015), "The United States' European Phased Adaptive Approach , Defending against Iranian Threats Without Diluting the Russian Deterrent", RAND Corporation, p. 3

Seddon M et al (2016), "Elvira Nabiullina hunts down Russia's banking 'banditry'", Financial Times, <https://www.ft.com/content/d432e668-95ea-11e6-a1dc-bdf38d484582?mhq5j=e1>

Sharkov D (2014), " Putin Orders Snap Military Drills on NATO Border", Newsweek, <http://www.newsweek.com/putin-orders-snap-military-drills-russian-troops-nato-border-292308>

Shlapak D.A, Johnson M.W (2016), "Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank", RAND Corporation p.1-11

Soldatov A, Borogan I (2011), " The New Nobility: The Restoration of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB", Public Affairs, US

Soldatov A, Rochlitz M (2017), "The Siloviki in Russian Politics", prepared for the Russia Political Insight Project, forthcoming in The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia, Brookings, edited by Daniel Treisman

Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy (2007), President of Russia website, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

Sputnik (2005), "RUSSIA PAID OFF ITS DEBT TO IMF AHEAD OF SCHEDULE", <https://sputniknews.com/business/2005020139701023/>

Sputnik (2016), " Sentinels of Peace: Crimeans Resting Easy With Bal and Bastion Missiles on Duty", <https://sputniknews.com/russia/201611051047100746-russia-crimea-missiles/>

Stewart W (2016), "Putin's youth army: Russian strongman sets up Soviet-style pioneer scheme for schoolchildren but faces web claim it's echo of HITLER", MailOnline, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3616170/Putin-s-youth-army-Russian-strongman-sets-Soviet-style-pioneer-scheme-schoolchildren-faces-web-claim-s-echo-HITLER.html>

STRATFOR (2009), " The Kremlin Wars (Special Series), Part 3: Rise of the Civiliki", <https://www.stratfor.com/analysis/kremlin-wars-special-series-part-3-rise-civiliki>

STRATFOR (2012), " Putin's Clans Before the Kremlin Political Crisis", <https://worldview.stratfor.com/article/putins-clans-kremlin-political-crisis>

STRATFOR (2012), " Russia's Shifting Political Landscape, Part 2: Breakdown of the Kremlin Clans", <https://worldview.stratfor.com/analysis/russias-shifting-political-landscape-part-2-breakdown-kremlin-clans>

STRATFOR (2016), " Russia: The Kremlin's Power Struggle Claims Another Victim", <https://worldview.stratfor.com/article/russia-kremlins-power-struggle-claims-another-victim>

STRATFOR (2016), "Russian Ultra-Nationalism: A Monster of Moscow's Making", <https://www.stratfor.com/analysis/russian-ultra-nationalism-monster-moscow-s-making>

STRATFOR (2016), "Russia's President Fights to Keep Control", <https://worldview.stratfor.com/article/russias-president-fights-keep-control>

The Moscow Times (2013), " No Fuel Suitable for Mistral Available in Russia", <https://themoscowtimes.com/articles/no-fuel-suitable-for-mistral-available-in-russia-21264>

U.S.-Russian Nuclear Arms Control Agreements at a Glance, **Arms Control Association**, <https://www.armscontrol.org/print/2556>

Yeltsin Under Siege — The October 1993 Constitutional Crisis, <http://adst.org/2014/10/yeltsin-under-siege-the-october-1993-constitutional-crisis/>